

Mest oroväckande är den framväxande
nationalismen och populismen.

MAGNUS MAC-HALE GUNNARSSON SIDAN 39

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE PÅ GÖTEBORGS UNIVERSITET/#2 MAJ 2017

NYHETER

Gråzonen forskning
och sjukvård

REPORTAGE

Han tar pulsen på
spelarna

FOLK

Sami Adwan vände
hat till försoning

PRYLEN I VÅRA LIV

ALEXANDRA WEILENMANN OM MOBIL TEKNIK

The Internet of things kallas
den nya sköna värld där
vardagliga föremål kopplas
ihop. Foto: JOHAN WINGBORG

Slå vakt om den fria vetenskapen!

EN DEMOKRATI ÄR yttrandefrihet och akademisk frihet grundläggande värden. De är också grunden för forskning och högre utbildning. Det är därför med stor oro som jag och många med mig ser hur dessa grundvärden hotas runtom i världen. Det finns just nu många tecken på att den akademiska friheten begränsas.

I många länder har man inte bara kraftigt skurit ner på de statliga anslagen. Det kommer också allt fler exempel där universitetens frihet och oberoende från ekonomiska, politiska och ideologiska bindningar beskärs. I Turkiet, Ryssland och nu senast Ungern stänger man universitet som inte passar in i de styrandes uppfattning om hur högre utbildning och forskning ska bedrivas. I Turkiet har många akademiker och andra intellektuella avskedats och fängslats.

PÅ MÅNGA HÅLL minskas de statliga resurserna till forskning, primärt inom humaniora, samhällsvetenskap och konst. Vi ser även hur begränsningar görs i den mobilitet som är en viktig del av kunskapsutveckling och kunskaps spridning. Förutom de omstridda restriktionerna i USA har vi i vår omedelbara närhet Danmark som minskar antalet studieplatser för utländska studenter. Här handlar det om att det inte är tillräckligt lönsamt, eftersom de flesta utländska studenterna inte väljer att stanna kvar i landet efter avslutade studier. Det är bara ett exempel på den kommersialisering av högre utbildning som sker runt om i världen.

Även om vi i Sverige inte utsatts för neddragningar av resurser eller ideologiska begränsningar så har vi som universitet en viktig roll när det gäller att försvara såväl grundläggande demokratiska rättigheter som press- och yttrandefrihet, som att

värna den fria och nyfikenhetsdrivna forskningen och den högre utbildningen i hela världen.

INTE MINST VIKTIGT är att vi bjuder motstånd och protesterar mot odemokratiska tendenser. Ett exempel på detta är de protestuttalanden som nu sker från ett stort antal universitet och organisationer mot Ungerns planer på att stänga universitetet Central European University i Budapest. Ett annat exempel är den stora marsch till stöd för den fria vetenskapen, *March for Science*, som arrangeras över hela världen den 22 april.

Målet är en bred manifestation med deltagare från alla olika forskningsområden.

Jag kommer själv att gå med i marschen tillsammans med Chalmers rektor Stefan Bengtsson och jag hoppas att vi blir riktigt många som hörsammar uppmaningen att stå upp för vetenskapen. Tillsammans kan vi göra skillnad.

PAM FREDMAN

Foto: JOHAN WINNBERG

Inte minst viktigt är att vi bjuder motstånd och protesterar...

RED Bra med en självständig nämnd

I DETTA NUMMER viker vi fem sidor åt det senaste oredlighetsärendet som fått stor medial uppmärksamhet. Det handlar om professorerna Suchitra Holgersson och Michael Olausson som Oredlighetsrådet menar har brutit mot reglerna och kommit med vilseledande uppgifter. Det faktum att de två medicinska ledamöterna i rådet reserverade sig visar att frågan långt ifrån är enkel

och att regelverket på området är oklart. Det är också därför flera utredningar nyligen har presenterats och ytterligare en är på gång. Bland annat föreslår professor Margaretha Fahlgren en skärpt definition av oredlighetsbegreppet samt att en ny fristående myndighet bör inrättas. En annan fråga som också uppmärksammas är att olika lärosäten tolkar

möjligheten att vända sig till CEPN olika. Universitetskanslerämbetet har konstaterat att det är otillfredsställande ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

UR INNEHÅLLET

NYHETER 04–17

- 04. Oredlighetsrådet har fällt sitt avgörande under oenighet.
- 06. Nya regler för gråzonen forskning och sjukvård på gång.
- 08. Forskningen borde ha etikprövats.
- 09. Nu dags för RED 19.
- 10. De nominerade är ...
- 11. Ojämställt bland dekaner och prefekter.
- 14. Svårt att komma in på forskarutbildningen men lättare att komma ut.
- 16. Kriterium får norsk kvalitetsstämpel.

FOKUS 18–23

- 18. Kurs i svenska öppnar akademien för flyktingar.

PROFILEN 24–27

- 24. Mobilen underlättar mänsklig kommunikation.

REPORTAGE 29–37

- 29. Han leder landets enda kurs i matchanalys.

DEBATT 38–39

- 38. Hur behandlar IT-ledningen sina konsulter?

FOLK 40–47

- 40. Feministen som värnar för Norden.

34

Hon gräver efter forna maktordningar.

– Sysslor har förmodligen utförts efter fallenhet och intresse snarare än efter kön, menar Yvonne Karlsson som nyligen lagt fram sin avhandling.

Foto: JOHAN WINGBORG

”Jag har inte fått bemöta kritiken”

– Jag har varken fått ordentlig möjlighet att bemöta den kritik som framförts eller rätta till de sakfel som finns i Oredlighetsrådets utlåtande, förklarar Michael Olausson, professor i transplantationskirurgi. Han har därför skickat två vädjanden till rektor om oberoende bedömning i Centrala etikprövningsnämnden (CEPN).

BLAND ANNAT påpekar Michael Olausson att hans kollega, Suchitra Holgersson, blivit utfrågad vid ett sammanträde med Oredlighetsrådet, som han, trots att han var den behandlande läkaren, inte hade kallats till. Han menar också att han före rådets beslut varken getts möjlighet att läsa rådets fullständiga yttrande eller den anmälan av avvikande mening som de två av rådets ledamöter med medicinskt kunnande, tillsammans med universitetets jurist, skrivit, annat än vid sittande bord på rektorsexpeditionen. Han påpekar också att hans möjlighet att inkom-

ma med synpunkter och rättelser varit starkt begränsad. Vid begäran om att ta del av utredningen skickades varken rådets utredning/sammanfattning med eller minoritetens avvikande mening.

– **DEN 28 FEBRUARI**, dagen före rektor skulle ha fattat sitt beslut, fick jag veta att jag skulle infinna mig på rektorsexpeditionen för att ta del av rådets utredning. Av universitetets jurist fick jag också veta att jag, av okänd anledning, varken hade rätt att ställa frågor eller kopiera handlingar. Däremot fick jag föra anteckningar. När jag sedan började läsa materialet fann jag ett antal felaktigheter och missuppfattningar, och påtalade detta till rektor i en skrivelse samma dag.

BLAND ANNAT menar rådet att Michael Olausson och Suchitra Holgersson lämnat vilseledande information när de uppgett att de haft tillstånd att använda de trans-

När man i efterhand konstaterar att vi genomfört tre operationer med liknande metod, kan man få intrycket att det handlat om planerade forskningsförsök.

MICHAEL OLAUSSON

planterade blodkärlen ”för annat ändamål”.

– Det är en missuppfattning. Det behövs endast tillstånd för transplantationsändamål för att få transplantera, och det hade vi. För att få använda blodkärl ”för annat ändamål” måste man också ha donatorns medgivande, däremot krävs inget etiskt tillstånd såvida det inte är ett forskningsprojekt - kvalitetstestning och viss metodutveckling är tillåtet enligt lagen. Vi försökte ha ”annat ändamål” i så stor utsträckning som möjligt, trots att vi inte behövde det, för att inte inkräkta på redan transplanterade patienters behov.

Michael Olausson menar att samtliga behandlingar handlat om

Foto: JOHAN WINGBORG

Fakta

De behandlingar som Oredlighetsrådet (Rådet för ärenden om utredning av misstänkt oredlighet i forskning, konstnärlig forskning eller utvecklingsarbete) har haft att ta ställning till handlar om transplantationer av portalvenen mellan tarm och lever på tre flickor på 22 månader, 4 år och 9 år. Operationerna genomfördes 2011–2012. Artiklar om operationerna har varit införda i The Lancet och EBioMedicine. Huvudförfattare är Michael Olausson, professor i transplantationskirurgi, och Suchitra Holgersson, professor i transplantationsbiologi.

Michael Olausson anser att det finns flera missuppfattningar i utlåtandet.

sjukvård, inte forskning, och att han, som ansvarig läkare, sökt och fått alla tillstånd som krävdes vid de olika tillfällena.

– JAG VAR TELEFONLEDES i kontakt med Läkemedelsverket och Socialstyrelsen. Jag diskuterade även med Sahlgrenska Universitetssjukhusets etiska forum, varav två ledamöter på den tiden också satt i Statens medicinetiska råd. Någon kontakt med Etikprövningsnämnden hade jag inte, eftersom nämnden inte ska vidtalas när det är sjukvårdande behandling. Att vi sedan rapporterade om vår behandling i ett par tidskrifter var inte heller något märkligt, utan är tvärtom det nor-

mala förfarandet, det vi kallar case reports. Praxis i Göteborg har också varit att tillåta pilotstudier inom verksamheten, vilket ett aktuellt fall från 2015 visar.

Michael Olausson menar att det är en efterkonstruktion att se behandlingarna som forskning.

– NÄR MAN I EFTERHAND konstaterar att vi genomfört tre operationer med liknande metod, kan man få intrycket att det handlat om planerade forskningsförsök. Men när vi gjorde den första operationen i början av 2011, visste vi inte att vi skulle komma att göra ytterligare ingrepp. Tvärtom handlade det om så kallad "compassionate use": ett svårt sjukt

barn opererades för att undvika levertransplantation, där överlevnaden efter 10 år är cirka 70 procent. Sedan har, inom loppet av två år, ytterligare två barn opererats. Två av dessa barn lever fortfarande med sina nya blodkärl, medan det tredje fick transplanteras med en ny lever, vilket inte innebär en värre komplikation än vad som annars varit väntat. Samtliga operationer gjordes med patientens bästa i åtanke och vi har sammanlagt sparat tre överlevnadsår över en tioårsperiod för dessa barn.

ATT KALLAS UPP till rektorsexpeditionen för att läsa Oredlighetsrådets utredning kändes nästan som att gå till sin avrättning, förklarar Michael Olausson.

– Det var som om tiden hade stannat. Men det är intressant att det just är rådets två medicinare som har reserverat sig mot beslutet.

Bland annat påpekar de medicinska ledamöterna att regelverket är otillräckligt när det gäller gränslandet mellan sjukvård och forskning och att det inte går att utkräva ansvar om det inte finns någon klar och tydlig regel som någon har brutit emot.

– JAG HAR SKICKAT två vädjanden till rektor om att få ärendet prövat av CEPN, Centrala etikprövningsnämnden. Det första fick jag avslag på men jag hoppas att rektor ska ändra sig. I ett ärende från 2014 konstaterar exempelvis Universitetskanslersämbetet att ett lärosäte har skyldighet att inhämta yttrande från CEPN om den som väckt misstanken begär det. Enda undantaget är om högskolan bedömer det som "uppenbart obehövligt". Samma skyldighet borde rimligen gälla även när det är den som delges misstanke som begär prövning.

Men hur kommer det sig att du inte skickade in begäran om prövning av CEPN i tid?

– Jag visste inte att man var tvungen att göra en sådan begäran innan beslut fattats. Ingen hade informerat mig om det.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

Oklara regler ska ses över

Forskning eller vård? Det är den grundläggande frågan när det gäller vilket regelverk forskare och läkare ska luta sig mot vid behandling med oprövade metoder.

Nyligen har två utredningar presenterats som ska vara underlag för de statliga granskning som är på gång.

VILKET REGELVERK gäller vid behandling med nya oprövade metoder? Handlar det om vård är det hälso- och sjukvårdslagen, är det forskning gäller istället etikprövningslagen.

Det finns dock en gråzon mellan forskning och vård där osäkerheten om regelverket är stor. Det är skälet till genomförandet av två utredningar i höstas. Den ena innebär ett samarbete mellan Kungl. Vetenskapsakademien och Svenska Läkarsällskapet, den andra är gjord av

Statens medicinetiska råd (SMER).

- Båda utredningarna har kommit fram till väldigt likartade slutsatser, förklarar Kjell Asplund, professor i medicin och ordförande för SMER.

Bland annat betonar utredarna att sjukvården bara bör erbjuda innovativa metoder under vissa, snävt definierade villkor.

- Endast vid enstaka fall, där patienten har ett livshotande tillstånd eller lider svårt, och där effektiva beprövade metoder saknas eller konventionella behandlingar är

Gråzonen forskning/vård

Kungl. Vetenskapsakademien och **Svenska Läkaresällskapet** presenterade i slutet av 2016 utredningen *Kliniska riktlinjer för användning av obeprövade behandlingsmetoder på allvarligt sjuka patienter*. Statens medicinetiska råd presenterade ungefär samtidigt rapporten *Etiska bedömningar i gränslandet mellan hälso- och*

sjukvård och forskning. Det statliga betänkandet *Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning* presenterades i slutet av februari. Där föreslår utredaren, Margaretha Fahlgren, professor i litteraturvetenskap, bland annat att en ny myndighet, Oredlighetsnämnden, inrättas. Betänkandet fö-

reslår även att begreppet "oredlighet" får en lagfäst definition.

Regeringen har även tillsatt utredningen *Översyn av regelverken för forskningsetik och gränsområdet mellan klinisk forskning och hälso- och sjukvård* som ska vara klar senast den 31 augusti. Utredare är justitierådet Gudmund Toijer.

Det är av största vikt att regelverket är klart och tydligt, därför är det bra att en översyn görs, både för patientsäkerhetens skull och för att forskare och läkare ska veta vad som gäller.

KJELL ASPLUND

Kjell Asplund menar att behandlingarna vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset borde ha genomgått forsknings-etisk prövning.

Foto: PI FRISK/TT:S BILDBYRÅ

uttömnda, bör en sådan behandling vara möjlig. Den förväntade nyttan måste också stå i proportion till riskerna.

OCKSÅ ETT STRIKT protokoll bör krävas när oprövade, innovativa metoder används, menar Kjell Asplund.

- Verksamhetsledningen ska ha godkänt behandlingen och en skriftlig plan ska ha upprättats. Behandlingen ska också ha granskats externt, både etiskt och av medicinsk

expert. Patienten måste dessutom skriftligen ha gett sitt informerade samtycke. Resultat av behandlingen ska rapporteras, även om det är negativt. Vid en akut situation kan det dock räcka med enbart intern etisk granskning.

DE BÅDA RAPPORTERNA ska fungera som underlag för den utredning av regelverket i gråzonen forskning-vård som justitierådet Gudmund Toijer har fått i uppdrag av regeringen att göra.

- Det är av största vikt att regelverket är klart och tydligt, därför är det bra att en översyn görs, både för patientsäkerhetens skull och för att forskare och läkare ska veta vad som gäller.

Det finns flera argument för att använda innovativa metoder vid behandling av svårt sjuka patienter. Bland annat kan det handla om

individuell anpassning när andra behandlingar saknas, som dessutom kan leda till medicinsk utveckling som på sikt gynnar även andra patienter. Att invänta resultaten från ett forskningsprojekt tar dessutom lång tid, något en svårt sjuk patient inte kan vänta på.

Men det finns också flera skäl att inte acceptera oprövade metoder, påpekar Kjell Asplund.

- Om det inte finns säker kunskap om riskerna med metoden kan patienten inte göra ett fullt informerat val, vilket är oetiskt. En svårt sjuk människa kanske gärna genomgår en oprövad behandling som en sista utväg, men resultatet kan bli ännu mer lidande. I en sådan situation är det viktigt med ett klart och tydligt regelverk, både för att värna om patienten och som vägledning för sjukvården.

EVA LUNDGREN

Forskningen borde ha etikprövats

Professorerna Suchitra Holgersson och Michael Olausson fälls för underlåtenhet att följa bestämmelser om inhämtande av tillstånd från berörda myndigheter och för att därmed ha gjort sig skyldiga till avsteg från god vetenskaplig sed. Därmed finner rektor Pam Fredman att forskarna gjort sig skyldiga till vetenskaplig oredlighet.

ANMÄLAN, SOM KOM in i augusti 2016, refererar till en artikel som publicerades i The Lancet 2012 som handlar om en klinisk metod att transplantera donerade vävnadsbehandlade blodkärl in i svårt sjuka barnpatienter. Anmälan gäller om forskarna haft rätt etiska tillstånd, om det finns djurexperimentella data samt om laboratoriet är ackrediterat för denna typ av försök. I artiklarna, där Holgersson och Olausson är huvudförfattare, beskrivs hanteringen av mänskliga vävnader och celler i laboratoriet.

Rådet, som arbetat under ledning av professor Malin Celandér, konstaterar att tre ansökningar om etikprövning rörande vävnadsteknik har behandlats av regionala etikprövningsnämnden i Göteborg (EPN). De första två ansökningarna avslogs (2011 och 2012) medan det tredje godkändes (2015). Det faktum att EPN hanterat ärendena stöder rådets uppfattning att det handlat om forskning och inte sjukvård, eftersom EPN i så fall hade avvisat ansökningarna.

Dessutom konstaterar rådet att den vävnadsbehandling som presen-

teras i artikeln inte har testats på djur innan transplantationerna ägde rum. Det laboratorium som använts saknar dessutom tillverkningstillstånd från Läkemedelsverket och "är därmed inte ackrediterat för att ta fram läkemedel för avancerade terapier ...", enligt läkemedelslagen. Det sjukhusundantag för den andra operationen, som professorerna hänvisade till är, enligt rådet, inte tillämpligt.

RÅDET MENAR VIDARE att den information som presenteras i artikeln och i yttrandet till rådet vad gäller dokumentation och tillstånd inte stämmer överens med verkliga förhållanden.

Sammanfattningsvis drar rådet slutsatsen att "det finns anledning att anta att vetenskaplig oredlighet föreligger enligt punkt 3e och punkt 3f i handläggningsordningen för ärenden om misstänkt oredlighet i forskning ..."

Någon disciplinär åtgärd är inte aktuell eftersom preskriptionstiden är två år och tiden räknas från publiceringarna av tidskriftsartiklarna 2012 och 2014.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDRÉN

Kan beslutet överklagas?

Nej, enligt universitetsjurist Kristina Ullgren finns det inte stöd i lagstiftningen för att överklaga myndighetsbeslutet. Hon hänvisar till Högskoleförordningen, kapitel 1, paragraf 16, som stipulerar att en högskola under pågående utredning får hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden (CEPN). Dessutom kan den person som väcker misstänkarna eller som misstänks begära att ett yttrande hämtas in. Däremot behöver inget yttrande lämnas in om högskolan "bedömer det som uppenbart obehövt".

De har brutit mot reglerna

Varför har rektor inte tagit hänsyn till den begäran från Michael Olausson om att remittera ärendet till Centrala etikprövningsnämnden?

Oredlighetsrådet lämnade sitt förslag till beslut till rektor 23 mars. Vid detta tillfälle hade varken anmälare eller anmäld meddelat oredlighetsrådet önskemål om en extern bedömning av expertgruppen för oredlighet i forskning vid CEPN. Jag fattade beslut på det underlag som lämnades av oredlighetsrådet. Beslutet kan enligt gällande regelverk inte överklagas och jag har inte funnit något nytt i ärendet som skulle föranleda en omprövning av det fattade beslutet.

Vad anser du om att beslutet om oredlighet inte går att överpröva i en annan instans?

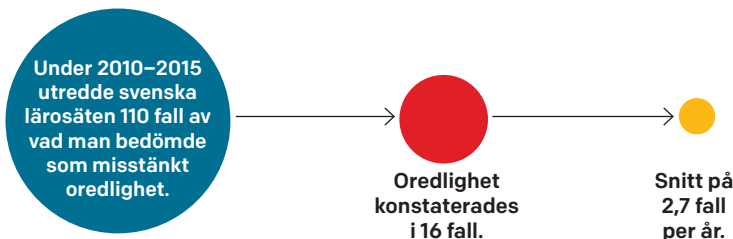
- Vi måste förhålla oss till det regelverk vi har idag. Men i det förslag på en oredlighetsnämnd som lagts fram av Margaretha Fahlgrén (SOU 2017:10) ska nämndens beslut kunna överklagas till annan instans. Det ser jag positivt på.

I ljuset av Margaretha Fahlgréns utredning vad anser du om nuvarande definition av oredlighet i forskning?

- Min uppfattning är att det är centralt att vi får en nationellt gemensam definition. Det har vi inte idag. Men som jag ser det är den definition som föreslås i utredningen allt för snäv.

ALLAN ERIKSSON

Fakta/ Endast 16 fall på 5 år

Vid Göteborgs universitet utreddes under samma period 12 ärenden. Oredlighet konstaterades i 5 fall.

RED 19

Starkt stöd för externa granskare

Nu är det dags för en ny forskningsutvärdering. Den här gången handlar det inte om att sätta betyg utan istället om analys och reflektion som ska leda till förslag till förbättringar.

– Tanken är att utgå från det material som redan finns, förklarar vicerektor Staffan Edén.

ARBETET PÅ DEN nya utvärderingen, RED 19, inleddes redan i höstas med en förstudie där samtliga dekaner, prefekter och andra ledningspersoner intervjuades. Också fakultetsvalda fokusgrupper användes för att ge ytterligare forskningsperspektiv.

– Utvärderingens ska vara ett stöd för vårt arbete med att förbättra forskningens kvalitet och relevans för utbildning och samverkan, förklarar Staffan Edén. Vi har tagit inspiration från Uppsala universitet som är en föregångare när det gäller forskningsutvärderingar. Precis som de, har vi kommit fram till att vi denna gång inte vill ha en betygssättande utvärdering; om man har ett system med belöningar och bestraffningar finns alltid en risk att vi inte kommer åt kvalitetsförhöjande åtgärder för hela verksamheten. Istället vill vi ha en kvalitetsvärdering med ett hundratal externa bedömare som ska ge oss goda råd om hur vi, utifrån våra olika förutsättningar, kan förbättra verksamheten. Det kan exempelvis handla om förslag på ny infrastruktur eller nya rekryteringar, eller tips

på andra lärosäten som arbetar med liknande frågor.

Ett skäl att göra en forskningsutvärdering är att föregå eventuella externa beslut om granskningar.

– Det är viktigt att GU tar makten över sin egen kvalitetsutveckling, annars kan vi fastna i ett mätsystem som bestämts av staten och som vi egentligen inte vill ha. Flera lärosäten har samma uppfattning, bland annat är både Chalmers och KTH på gång med forskningsutvärderingar liknande vår.

– Det är viktigt att GU tar makten över sin egen kvalitetsutveckling, annars kan vi fastna i ett mätsystem ...

STAFFAN EDÉN

För att genomföra RED 19 på ett effektivt sätt kommer man i första hand att använda material som redan finns, påpekar Staffan Edén.

– Handelshögskolan har exempelvis sina ackrediteringar och

RED 19

RED 19 inne-bär en kvalitetsutvärdering av forskningen vid Göteborgs universitet som ska bygga på fakta som redan finns vid lärosätet. Beslut väntas i juni, förarbetet ska pågå under 2018 och våren 2019 ska ett hundratal externa sakkunniga bidra med sina synpunkter. Arbetet väntas vara klart hösten 2019.

Sahlgrenska akademien kommer att genomföra ALF-utredningar inom kort. Bibliometri, fakta om externa anslag och andra typer av data kommer också att användas. Prefekternas och övriga medarbetares uppgift blir istället att ta fram strategier och nya sätt att tänka.

Medarbetarna har fram till den 5 maj på sig att lämna synpunkter på utredningsförslaget. Planen är att styrelsen fattar ett inriktningsbeslut i juni, sedan drar projektplanen igång. Under hösten ska all planering ta fart.

– Vi beräknar att det kommer att ta ett år att få fram material och självvärderingar. De externa besöken väntas ske våren 2019 och slutrapporten ska vara klar under hösten.

Kostnaderna för RED 19 väntas hamna någonstans runt 8-12 miljoner kronor, uppskattar Staffan Edén.

– Alternativet hade varit att var och en utvärderar sig själv och det hade kostat lika mycket, samtidigt som vi hade missat överblicken.

1-2 år efter utvärderingen är det meningen att rektor ska göra en uppföljning.

– Min förhoppning är att dessa utvärderingar i framtiden kommer att upprepas vart sjätte år så att vi får in dem i det kontinuerliga kvalitetsutredningssystemet.

Staffan Edén

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

Nomineringar till prorektor klara

Totalt nio personer har nominerats och tackat ja till att bli Eva Wibergs närmaste. Alla är interna utom en. Flest nomineringar går till Agneta Holmäng och Mette Sandoff. Nu väntas en stenhård gallring.

SAMMANLAGT FÅR PROFESSOR

Agneta Holmäng, som idag är prefekt vid institutionen för fysiologi och neurovetenskap, fem nomineringar. Hon sökte också jobbet som dekan för Sahlgrenska akademien men det räckte inte hela vägen då Christina Jern vann den rådgivande omröstningen. Professor Jan Borén motiverar valet av Agneta Holmäng med att hon "är erfaren och mycket kompetent med långvarig erfarenhet som prefekt [...] har ett gott kontaktnät inom både Sahlgrenska akademien och Naturvetenskapliga fakulteten". Dessutom: "Hon har den bredd (forskning-undervisning-fundraising-administration) och kontaktnät som krävs för uppgiften." Även professor Claes Annerstedt vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap lyfter fram hennes goda ledaregenskaper: "Hon är effektiv, har god arbetskapacitet och stor erfarenhet av 3:e uppgiften [...]"

TRE MOTIVERINGAR GÅR till Mette Sandoff som under fem år har varit vicerektor med ansvar för utbildningsfrågor. Flera lyfter fram hennes arbete som ordförande i utbildningsnämnden (UN): "Mette är en mycket drivande person, som på ett effektivt sätt genomför universitetsstyrelsens och universitetsledningens prioriteringar. Samtidigt har UN under hennes ledning ett mycket bra samtalsklimat, där alla åsikter får komma fram", nämner Jan Marton. Johannes Landgren, professor i orgel och improvisation, beskriver

henne som "synnerligen kompetent på alla plan". Britt-Marie Apelgren, lektor i pedagogik, påpekar att hon är "entusiastisk, drivande, mycket god samarbetsförmåga, tydlig [...]".

ANNA KARLSSON, som är vicedekan för forskarutbildningen på Sahlgrenska akademien, får två nomineringar. Hon är "oerhört uppskattad som vicedekanus", skriver Eric Hanse, Christina Jern och Sven Enerbäck. Det längsta motiveringsbrevet kommer från Christian Munthe, professor i praktisk filosofi, som betonar vikten av att prorektorn representerar en kompletterande akademisk tradition. "Själv känner jag Anna som en mycket omdömesgill person som tänker långsiktigt, medvetet och med en helhetssyn kring akademiskt ledarskap och universitetets roll i samhället", menar Christian Munthe.

Ytterligare en medicinare nomineras: Jon Karlsson är professor i ortopedi vid Sahlgrenska akademien. Framför allt poängteras Karlssons omfattande erfarenhet av forskningssamarbete av hög kvalitet: "Jon Karlsson är en mycket god ledare med stor integritet, exceptionellt stor arbetskapacitet och med unik förmåga att entusiasmera."

FYRA UTFÖRLIGA nomineringar kommer inte helt överraskande från det naturvetenskapliga området. Per Åberg, professor i marin ekologi, framhålls som en kandidat med goda ledaregenskaper, även utanför

Deliang Chen

Agneta Holmäng

Mattias Goksör

Mette Sandoff

Åke Strid

Per Åberg

Anna Karlsson

Jon Karlsson

Stefan Hulth

akademien. Deliang Cheng, som är professor i fysikalisk meteorologi och ledamot i FN:s klimatpanel, lyfts fram som en världsledande forskare med omfattande internationell erfarenhet. Nuvarande dekan och prodekan för Naturvetenskapliga fakulteten nominerar Stefan Hulth, professor i kemi. Bland annat för att han "har mångårig erfarenhet av akademiskt ledarskap på alla nivåer inom Göteborgs universitet". Mattias Goksör, som är prefekt på institutionen för fysik, lyfts fram som en lämplig person, bland annat för sitt engagerande arbete för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön. "Han brinner för att förbättra villkoren för medarbetare och chefer för att utveckla GU."

Till sist nomineras Åke Strid, dekan vid Örebro universitet.

ALLAN ERIKSSON

Valet av prorektor

Det är beredningsgruppen, under ledning av styrelsens ordförande Cecilia Schelin Seidegård, som ansvarar för rekrytering av ny prorektor. I slutet av mars valdes ett antal personer ut för intervju.

Tre personer har också ansökt om att bli prorektor, bland annat Said Irandoust.

Vem eller vilka som går vidare till hörandeförsamlingen offentliggörs på styrelsens sammanträde den 25 april. Hörandeförsamlingen sammanträder i maj. Slutligen tas beslut i universitetsstyrelsen den 7 juni.

Fortfarande ojämställt i toppen

Hur står det till med jämställdheten bland ledande personer på fakulteterna? På fyra fakulteter är ledningsstrukturen ganska jämn, men de övriga fyra har en stark manlig övervikt.

Naturvetenskapliga fakulteten

Dekan
Elisabet Ahlberg

Vice dekan
Delian Chen

Prodekan
Ola Wetterberg

Vice dekan
Stefan Hulth

Prefekt
Henrik
Aronsson

Prefekt
Mattias
Goksör

Prefekt
Per Hall

Prefekt
Göran
Hilmersson

Prefekt
Mark
Johansson

Prefekt
Bosse
Lagerqvist

Prefekt
Bernt
Wennberg

Handelshögskolan

Dekan
Per Cramér

Vice dekan
Jan Marton

Prodekan
Olof Johansson
Stenman

Prefekt
Thomas
Erhag

Prefekt
Patrik
Ström

Prefekt
Måns
Söderbom

Prefekt
Olof
Zaring

Konstnärliga fakulteten

Dekan
Ingrid Elam

Prodekan
Johannes
Landgren

Prefekt
Ulf Dalnäs

Prefekt
Petra
Frank

Prefekt
Mick
Wilson

IT- fakulteten

Dekan
Jan Smith

Prodekan
Dick Stenmark

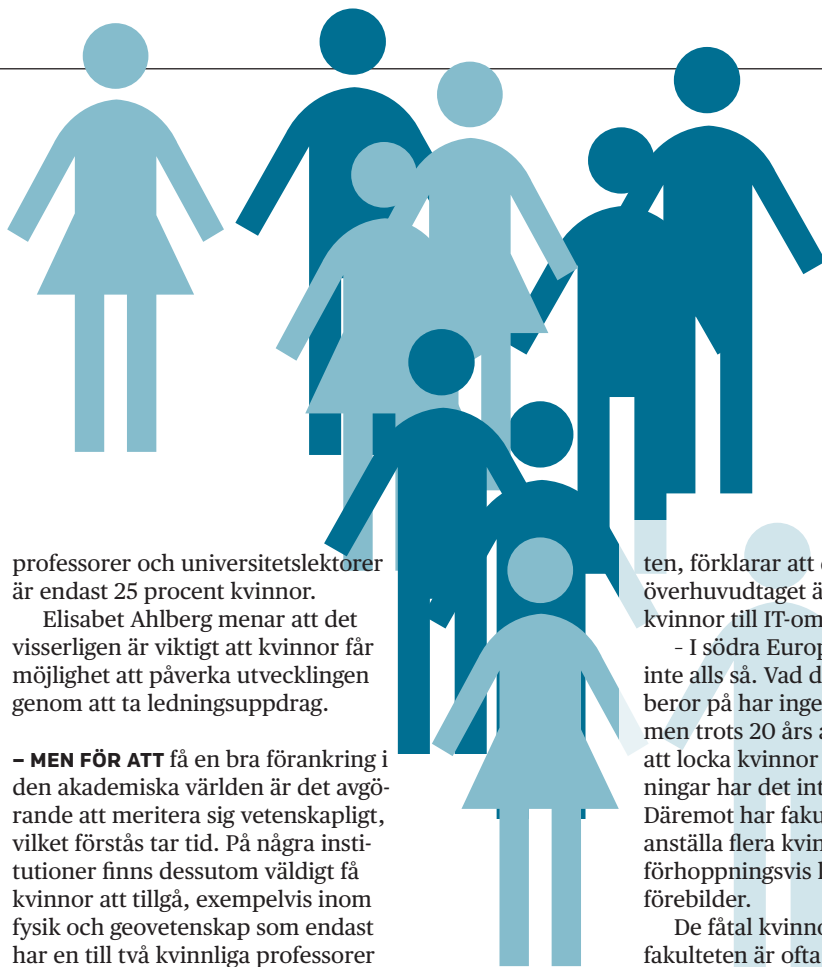

Prefekt
Johan
Karlsson

Prefekt
Fredrika Lager-
gren Wahlin

P

PÅ HANDELSHÖGSKOLAN är samtliga dekaner och prefekter män. Dekan Per Cramér håller med om att det inte är bra.

- Men det har inte alltid varit så. Fram tills för två år sedan hade vi exempelvis två kvinnliga prefekter. Och Mette Sandoff var en period vicedekan, innan hon 2012 blev vicerektor på GU. Att Handelshögskolan är så mansdominerad just nu beror alltså på slumpen. Men en enkönad ledning är förstås inte bra, ledningens sammansättning har ett symbolvärde som inte ska underskattas. Det går dock inte att tvinga medarbetare att ta ledningsuppdrag, och att få någon att göra det enbart utifrån ett jämställdhetsperspektiv skulle helt enkelt inte fungera.

PER CRAMÉR PÅPEKAR att antalet kvinnliga professorer dock har ökat inom de flesta ämnen.

- Bland de mest välbetalda professorerna finns flera kvinnor. Vi har också nyrekryterat flera kvinnliga docenter som så småningom kommer att bli professorer och säkert ta ledningsuppdrag. Vi har överhuvudtaget en väldigt livaktig verksamhet med syfte att främja jämställdheten.

Elisabet Ahlberg, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten, påpekar att universitetets styrdokument klart pekar på vikten av jämställdhet.

- Men samtidigt är varje institution en egen enhet som i rådgivande val föreslår prefekt och proprefekt utan hänsyn till andra institutioners val. Då kan det bli så att alla prefekter är män, som nu på Naturvetenskapliga fakulteten. Det finns naturligtvis kompetenta kvinnor också, men de är tyvärr i minoritet. Av våra

professorer och universitetslektorer är endast 25 procent kvinnor.

Elisabet Ahlberg menar att det visserligen är viktigt att kvinnor får möjlighet att påverka utvecklingen genom att ta ledningsuppdrag.

- MEN FÖR ATT få en bra förankring i den akademiska världen är det avgörande att meritera sig vetenskapligt, vilket förstås tar tid. På några institutioner finns dessutom väldigt få kvinnor att tillgå, exempelvis inom fysik och geovetenskap som endast har en till två kvinnliga professorer och universitetslektorer. Fakulteten kommer dock att arbeta aktivt med jämställdhetsintegrering och ett första steg, förutom arbetet på pilotinstitutionen, kommer att ske i lärarförslagsnämnden i samarbete med genussekretariatet.

Ingrid Elam, dekan vid Konstnärliga fakulteten, påpekar att Högskolan för scen och musik precis fått en ny kvinnlig prefekt, Petra Frank. Övriga prefekter, prodekan samt kanslichef är dock män.

- MEN DET VAR väldigt mansdominerat redan när jag blev dekan 2012. När man utser en chef går man på meriter och lämplighet, inget annat. Skulle det finnas flera sökande med likvärdiga meriter är det lämpligt att välja underrepresenterat kön, men inte annars.

Ingrid Elam påpekar att Konstnärliga fakulteten dock har många kvinnliga mellanchefer.

- Vi är också den fakultet som är mest jämställd när det gäller professorer, faktiskt exakt lika många kvinnor som män.

Jan Smith, dekan på IT-fakulte-

ten, förklarar att det i norra Europa överhuvudtaget är svårt att attrahera kvinnor till IT-området.

- I södra Europa däremot är det inte alls så. Vad de här skillnaderna beror på har ingen kunnat förklara men trots 20 års ansträngningar att locka kvinnor till våra utbildningar har det inte hänt så mycket. Däremot har fakulteten lyckats anställa flera kvinnliga lärare, och förhoppningsvis kan de fungera som förebilder.

De fåtal kvinnor som finns vid fakulteten är ofta yngre, i början av sin karriär.

- Eftersom det är så ont om kvinnor finns en annan risk, nämligen att de får ta på sig alldeles för många uppdrag, istället för att koncentrera sig på forskning. Det har vi försökt undvika på fakulteten.

Ledningens sammansättning har ett symbolvärde som inte ska underskattas.

PER CRAMÉR

JAN SMITH PÅPEKAR dock att det är svårt att rekrytera lämpliga ledningspersoner överhuvudtaget, vare sig det handlar om kvinnor eller män.

- Institutionen för data- och informationsteknik saknade exempelvis prefekt i nästan ett år. Till slut fick vi tag på en mycket bra person, men det visar att intresset för att ta ett så krävande uppdrag inte är så stort. Institutionen för tillämpad informationsteknologi har dock en kvinnlig prefekt, som vi rekryterat från statsvetenskapliga institutionen. Att ledningspersoner kommer från en annan fakultet tror jag bara är bra - men det kanske är symptomatiskt att den enda kvinnliga prefekten kommer från ett annat område än IT.

EVA LUNDRÉN

Chefsjobbet kräver alltmer

– Det borde finnas större möjlighet att pröva på ett ledningsuppdrag och särskilt prefekterna behöver få mer stöd.

Det menar organisationsforskare Ulla Eriksson-Zetterquist som påpekar att rekryteringen till chefsuppdrag blivit svårare på senare år.

ETT SKÄL TILL att det blivit besvärligare att få forskare och lärare att ta ledningsuppdrag är det ökade publiceringstrycket, menar Ulla Eriksson-Zetterquist, professor i företagsekonomi och föreståndare för Gothenburg Research Institute.

– Det har alltid funnits en stor press att publicera så det är inget nytt. Men tidigare var förståelsen stor för det akademiska systemet, som bland annat handlar om att alla ska vara med och bidra. Det ingår i jobbet att ta en del ledningsuppdrag, vara orienterad i undervisningen, gå på seminarier och vara opponent. Idag verkar många unga forskare tro att publicering i högt rankade tidskrifter är det enda som gäller. Och det kanske inte är så konstigt, att ta ett kollegialt uppdrag premieras knappast. Detta, i kombination med att många ledningsuppgifter blivit så betungande, har skapat en distans mellan dem som tar ett uppdrag och dem som inte gör det, trots att de kanske borde.

Särskilt prefektrollen är svår, framhåller Ulla Eriksson-Zetterquist.

– Numera binder man upp sig för sex år, vilket bland annat innebär att det blir mindre rotation bland prefekterna. Det kan möjligen

vara en förklaring till att det är så få kvinnliga prefekter på en del fakulteter. Samtidigt har uppdraget blivit mer krävande med tiden, med

Förr gick ledningsuppdrag att kombinera med en akademisk karriär, idag har vi allt mer fått en utveckling med två parallella spår

ULLA ERIKSSON-ZETTERQUIST

många uppgifter som är svåra att delegera. Prefektrollen har också blivit alltmer individualiserad, man är bortklippt från sitt sammanhang i forskning och undervisning. Vi har fått en utveckling med två parallella spår: antingen blir man forskare eller också administratör.

IDEALET ÄR DOCK,

menar Ulla Eriksson-Zetterquist, att prefekten arbetar halva tiden med administration och halva tiden med forskning.

– Den struktur vi har idag är kanske bra för linjen men inte för universitetets kärnverksamhet.

Prorektor Helena Lindholm håller med om att prefektrollen är komplicerad.

– Prefekterna har fått allt större ansvar för komplexa frågor som rör exempelvis anställningsärenden. Många upplever nog att kraven ökat utan att förutsättningarna blivit bättre. Den pressade situationen skulle kunna vara ett skäl till att det är så få kvinnliga prefekter på vissa fakulteter, men jag känner inte till några studier eller resultat som pekar på just det. På Naturvetenskapliga fakulteten finns exempelvis betydligt färre kvinnliga professorer än manliga och lärarkåren är mer manligt definierad och på Handelshögskolan har ledningsstrukturen varierat över åren. Men det är förstås inte bra att den är så manligt dominerad nu.

Enligt Chefsbarometern känner sig kvinnliga chefer mer osäkra i sin chefsroll och anser sig ha större behov av kompetensutveckling än män.

– VI HAR ETT pågående chefsutvecklingsprogram och även andra stödprogram för chefer, för att få dem att känna sig mer bekväma i sin roll, påpekar Helena Lindholm. Men vi kanske skulle behöva fler förberedande ledarskapsprogram där intresserade får möjligheter att förbereda sig på och sätta sig in i vad det innebär att vara chef.

Foto: JOHAN WINGBORG

EVA LUNDGREN

Gör det enklare att bli doktorand!

– Gör forskarutbildningen treårig och förlägg en del kursmoment till masternivån. På så sätt får fler chansen att pröva forskartillvaron innan de bestämmer sig för att gå vidare, samtidigt som institutionen får råd att anställa ytterligare doktorander.

Det föreslår Erik Joelsson som skrivit en avhandling om synen på doktoranden och forskarutbildningen i efterkrigstidens Sverige.

Text: EVA LUNDGREN *Foto:* JOHAN WINGBORG

FÖRE ANDRA VÄRLDSKRIGET var forskarutbildningen ett individuellt bildningsprojekt för bättre bemedlade personer, främst män, och hade inte så mycket med samhällsutvecklingen att göra.

Efter kriget gjorde Sverige en storsatsning på utbildning för att kunna bygga upp det moderna välfärdssamhället, och inte minst forskarutbildningen blev en samhällsangelägenhet.

- Akademikerna ansågs viktiga för att utveckla industrin men hade också en given plats i exempelvis gymnasieskolan, samt förstås för att garantera återväxten på lärosätena själva. Förväntningarna på de nyutexaminerade doktorerna har skiftat under åren, men efter kriget var den återkommande tanken att de skulle bidra till samhället på väsentliga sätt.

DET BERÄTTAR Erik Joelsson, nybliven doktor i vetenskapsteori. Genom att undersöka Statens offentliga utredningar (SOU) 1945-2004, har han kunnat följa hur synen på doktoranden och forskarutbildningen förändrats, i takt med omdaning av samhället i övrigt.

- Man kan säga att det rätt en sorts Saltsjöbadsanda mellan statens vilja att styra de yttre ramarna för forskarutbildningen och lärosätenas styrning av utbildningens själva innehåll. Staten har dock alltmör velat lägga på doktoranderna nya förmågor och egenskaper, som att generera tillväxt, skapa innovationer och samarbeta med näringslivet. Det naturvetenskapliga arbetssättet har ofta framställts som ett ideal: att vara doktorand har uppfattats som ett lagarbete, där alla medarbetare är ömsesidigt beroende av varandra, där det gäller att jobba effektivt och sampublicera i internationella tidskrifter. Den gammaldags synen på doktoranden som en särskilt utvald begåvning, som i årtal sitter med sitt livsverk på kammaren, ville utredarna bort ifrån.

Att den naturvetenskapliga och medicinska forskarutbildningen ofta setts som mönsterbildande för SOU:erna leder också till föreställningen att universiteten måste konkurrera med näringslivet om de bäst

Forskarutbildningen började ses närmast som ett körkort, en licens för att få forska vidare.

ERIK JOELSSON

lämpade forskarkandidaterna och erbjuda förmånliga villkor, berättar Erik Joelsson.

Redan i 1963 års forskarutredning kom krav på att snabba upp forskarutbildningen till fyra år. Under 1970-talet skulle utbildningen också breddas, jämställdheten öka och dessutom var det viktigt att få med även äldre personer med yrkeserfarenhet.

UNDER 1980-TALET slog pendeln över och krav på excellens ökade igen. Forskarutbildningen professionaliserades ytterligare, att vara doktorand skulle alltmör likna vilket jobb som helst.

- I min avhandling använder jag begreppet *personae* för att beteckna de olika idealtyperna av doktorander. Vi har gått från bildningspersona före kriget, till yrkespersona under 70-talet, forskarpersona under 80-talet och nu till den senaste tidens innovatörspersona.

1998 kom nya krav på bland annat anställning, väl fungerande handledning med en utstakad studieplan samt goda basresurser.

- Forskarutbildningen började ses närmast som ett slags körkort, en licens för att få forska vidare.

2007 anpassades den svenska högskolan till Bolognasystemet. Men undantaget är just forskarutbildningen som istället för att bli treårig fortfarande är på fyra år, förklarar Erik Joelsson.

- Den snabbare utbildning, från grundexamen till forskarutbildad, som efterfrågades redan under 1960-talet har man alltså ännu inte fått till: en doktorsexamen kräver i praktiken fortfarande först en fem-

årig masterutbildning och sedan minst fyra år som doktorand.

Anställningskravet betyder också att forskarutbildningen blivit ganska dyr. Därför har det blivit allt viktigare att bara anställa personer som verkligen är väl förberedda, motiverade och självständiga.

- Resultatet är att allt färre doktorander, särskilt utländska, som varit stipendiefinansierade av sina hemländer, anställs, vilket innebär att forskargrupperna riskerar bli mindre och doktorandgemenskapen svagare. Den som blir antagen får en väldigt stark press på sig att verkligen klara av utbildningen men å andra sidan blir doktoranden mer omhändertagen idag än tidigare.

Trösklarna för att komma in på forskarutbildningen har alltså blivit mycket högre, men istället lägre när det gäller att komma ut.

- SJÄLV TYCKER JAG att det är synd att inte fler får chansen att pröva på en termin och se om forskarutbildningen kanske kunde vara intressant. Ett förslag vore att göra utbildningen treårig, precis som Bolognaöverenskommelsen och Forskarutbildningsutredningen från 2002 säger, exempelvis genom att förlägga en del kursmoment till masterutbildningen, låta masterstudenterna medverka i högre seminarier och kanske också ta bort kursmoment som saknar relevans för avhandlingsämnet. Om masterstudenterna får möjlighet att prova sig fram kanske fler blir intresserade av forskarutbildningen samtidigt som det blir lättare att hoppa av om det skulle visa sig att utbildningen inte riktigt är vad man hade hoppats. ■

Erik Joelsson är nybliven doktor i vetenskapsteori. Den 24 mars försvarade sin avhandling *Från utvald till utbildad - persona i utredningar om svensk forskarutbildning 1945-2004*.

Främst för bättre bemedlade män

Före kriget handlade forskarutbildningen om personlig bildning, utan särskilt uttalade krav på samhällsnytta, som var möjlig främst för bättre bemedlade män.

1963 års forskarutredning och den påföljande reformen 1969 innebar

att forskarutbildningens normalstudietid blev fyra år och att handledaren fick en större betydelse. Stipendiesystemet byggdes ut och meriteringsanställningar blev vanligare.

1998 års reform innebar ytterligare en

skärpning av kraven på finansiering, handledning och studieplan.

2002 återkom kravet på trygghet i form av anställning. Utredningen betonade också vikten av en forskarutbildning som genererar tillväxt, innovation och excellens.

Kriterium på Norska listan

Nu blir det ännu mer attraktivt för forskare inom humaniora och samhällsvetenskap att publicera via Kriterium. Nyligen upptogs nämligen plattformen på den så kallade Norska listan.

– Det innebär ett erkännande av att Kriterium håller hög kvalitet och underlättar fortsatt utgivning av vetenskapliga böcker, förklarar universitetsbibliotekarie Maja Pelling.

KRITERIUM, som lanserades hösten 2015, har två syften: dels att skapa en lika noggrann granskningsprocess för svenska böcker som för internationella artiklar, dels att göra böckerna fritt tillgängliga på nätet, så kallad open access.

– Själva processen går till så att den skriftserie eller det förlag som planerar att ge ut ett manus kontaktar oss. En vetenskapligt ansvarig tillsätts, som alltid är minst docent. Denna utser två oberoende sakkunniga som läser texten, påpekar styrkor och svagheter samt föreslår förändringar. Hela granskningsarbetet dokumenteras, arkiveras och blir i efterhand fritt tillgängligt. Håller ma-

nus tillräckligt hög kvalitet godkänns det för publicering i Kriteriums open access-serie samt i skriftserien eller på förlaget, förklarar Maja Pelling, som också är sammankallande i Kriteriums styrgrupp.

NU HAR NORSK senter for forskningsdata godkänt Kriteriums ansökan om att upptas på Norska listan. Det betyder att de böcker som fått Kriteriums kvalitetsstämpel erkänns ha hög vetenskaplig kvalitet. Eftersom flertalet fakulteter vid GU är beroende av Norska listan för medelstildelning innebär godkännandet att Kriterium blir ännu mer intressant som publiceringskanal.

Böcker granskade av Kriterium.

Kriterium i korthet

Kriterium innebär en ny kvalitetsgranskning och fri tillgänglighet av svenska vetenskapliga böcker, främst inom humaniora och samhällsvetenskap. Det innebär ett samarbete mellan universiteten i Göteborg, Lund och Uppsala samt med Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond, Kungliga biblioteket, Nordic Academic Press och Makadam förlag. Vård är Göteborgs universitet. Det är än så länge ett pilotprojekt.

– För forskare som skriver monografier på ett litet språk, som svenska, och kanske dessutom inom ett smalt ämne, är det svårt att hitta något poänggivande sammanhang, påpekar professor Åsa Arping, ordförande i redaktionsrådet. Kriterium är ett sätt för dessa forskare att kunna publicera sina texter, med lika noggrann kvalitetsgranskning som en artikel i en vetenskaplig tidskrift. Men inte minst viktigt är att Kriterium gör det möjligt att fortsätta skriva böcker, all forskning passar inte in i den naturvetenskapligt inspirerade publiceringskulturen med många men korta artiklar.

GRANSKARNAS MEDVERKAN är oerhört viktig, påpekar Annika Olsson, förlagsdirektör på Nordic Academic Press.

– Det tar tid att granska, skicka tillbaka texter för bearbetning och sedan göra en slutbedömning. Men slutprodukten kommer att ha vuxit och forskaren, förlaget och institutionen vill ju alla att resultatet ska bli så bra som möjligt - vi drar åt samma håll.

Kriterium har hittills gett ut sex böcker men lika många är på gång. Än så länge vill Kriterium dock växa långsamt, förklarar Åsa Arping.

– Det viktiga är inte kvantitet utan att skapa en riktigt bra struktur för både granskning och samarbete med författare och förlag. Men så småningom, när vi hittat rätt, kan Kriterium bli riktigt stort.

DET FINNS YTTERLIGARE en nivå på Norska listan som innebär ett ännu högre betyg åt publikationen.

– Den är dock i nuläget inte aktuell för Kriterium, vi menar att antingen har man en kvalitetsgranskning eller också inte. Däremot arbetas det både på en svensk och på en gemensam nordisk lista, det finns vissa problem med att följa en lista som framförallt utarbetats för norska villkor.

EVA LUNDGREN

– Kriterium är en kvalitetsstämpel, påpekar Maja Pelling.

Foto: JOHAN WINGBORG

176

EKONOMI. Så många var de betalande studenterna vid Göteborgs universitet under 2016. Det är en ökning med 24 helårsstudenter jämfört med året innan. I hela landet har antalet betalande studenter ökat för tredje året i rad.

feelgood

NY FÖRETAGS-
HÄLSOVÅRD

UPPHANDLING. Feelgood vann upphandlingen och är från och med 28 april GU:s nya företagshälsovård. Men under en övergångsperiod gäller även Previa som i vissa fall tar emot nybesök fram till 28 april 2017. Det innebär att pågående ärenden avslutas eller successivt förs över till Feelgood.

STARKT STÖD
FÖR PRODEKAN

AKADEMI. Eric Hanse, som föreslås fortsätta som prodekan vid Sahlgrenska akademien under sex år, fick 89 procent av rösterna i det rådgivande valet. Röstdeltagandet var 43,2 procent. Resultatet av omröstningen har lämnats vidare till rektor som formellt fattar beslut.

Eric Hanse är professor i neurofysiologi med inriktning mot funktionell utveckling av

synaptisk signalering. Han är sedan 2012 prodekan för Sahlgrenska akademien, ett uppdrag han nu föreslås fortsätta.

Vad är det som gör att du vill fortsätta som prodekan, med en ny dekan?

- Jag har tvingats erkänna för mig själv att det är mycket som är roligt med prodekanusuppdraget även om jag ständigt brottas med avvägningen mot det som jag tycker är mitt "riktiga" jobb, nämligen forskning och undervisning, säger Eric Hanse i en intervju i Akademiliv.

CITATET

"Att slira på sanningen, eller att medvetet undanhålla delar av den, om än med de mest hedervärda avsikter, är djupt problematiskt just för att det underminerar den trovärdighet som är akademins själva förutsättning."

skriver professor **Olof Johansson-Stenman** i en replik på en artikel på DN Debatt 12/3 som

handlade om behovet av en politisk satsning på kunskap i samhällsdebatten.

EKONOMER TOG
HEM PRISET

UTMÄRKELSE. I år gick det administrativa priset till ekonomerna på institutionen för marina vetenskaper för att de utvecklat ett flexibelt budgetsystem.

När institutionen för marina vetenskaper bildades 1 juli 2015 fanns det minst fyra olika budgetmallar för redovisning

av externa bidrag. Det var ohållbart i längden och ekonomerna Gunilla Gisslevik, Lotta Willerstrand och Mattias Lagerberg kom på idén att utveckla ett program i samarbete med IT-enheten som bygger på en flexibel Excel-mall för budgetarbetet.

Priset, som består av ett diplom och bidrag om 15 000 kronor per person, delas ut av universitetsdirektör Jörgen Tholin i slutet av maj.

Från vänster Gunilla Gisslevik, Lotta Willerstrand och Mattias Lagerberg.

Foto: MATTIAS LAVEN

SKAGERAK LEVERERAS I SOMMAR

INVIGNING. Nu har en överenskommelse mellan Göteborgs universitet och varvet tecknats som innebär att leveransen av det nya fartyget Skagerak, som har blivit kraftigt försenat, sker den 30 juni 2017. Projektledningen framhåller att fartygets storlek är en av de viktigaste orsakerna till förseningen. Det är enligt projektledare Anders Backman ett mycket komplext men samtidigt ett relativt litet fartyg, något som gör att många olika system måste

installeras inom mycket begränsade utrymmen, utan att det görs avkall på funktion och kvalitet. Under byggprocessen har varvet varit tvunget att förlänga skrovet med 3,6 meter, vilket i hög grad försenade färdigställandet.

I mitten av december sjösattes fartyget Skagerak på varvet i Polen. Nu väntar ett omfattande arbete med att testa all teknik, funktion samt att fartyget uppfyller alla myndighetskrav.

18 Nygammal kurs i svenska för akademiker

21 Sommarskola för flyktingar

22 Skola hela dagen

PÅ VÄG MOT DRÖMMEN

– Jag vill bli veterinär och de här studierna är ett första steg, förklarar Lujain Tellawi, som nyligen gått ut gymnasiet i Syrien.

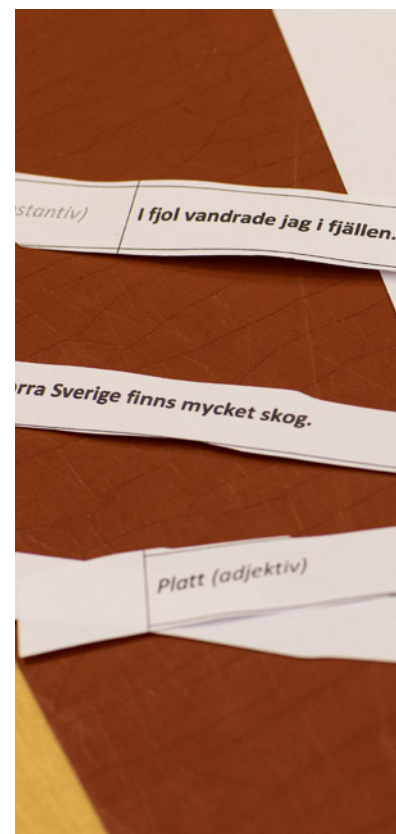
För två år sedan lades den förberedande kursen i svenska för utländska akademiker ner.

Nu har den återuppstått i en delvis ny form.

– Den har förlängts till tre terminer och kräver inte längre några förkunskaper i svenska. Söktrycket har varit hårt, det märks att kursen fyller ett stort behov, förklarar studierektor Carina Carlund.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

- På SFI varvas undervisningen med praktik, förklarar civilingenjören Mohammad Aldarwish. Men man lär sig bättre om man får koncentrera sig på språkstudierna på heltid, utan att behöva tänka på annat.
- Betoning, uttal, grammatik – vi drillas i allting och det är jättebra, påpekar läkaren Ahmed Aledl.

DET HAR INNEBURIT en hel del arbete att ta fram en utbildning som ligger på gränsen till vad som är acceptabelt enligt högskoleförordningen. Den nya kursen i svenska för akademiker har egentligen inga språkliga förkunskapskrav, även om de flesta av de 29 studenter som började i januari ändå hunnit lära sig en del svenska under sin första tid som flyktingar här.

- **STUDENTERNA LÄSER** fyra timmar fyra dagar i veckan, förklarar Carina Carlund. Kursen är krävande med mycket läxor, det handlar verkligen om heltidsstudier. Men eftersom studenterna är akademiker är de vana vid ett högt tempo.

Också en studievägledare är knuten till kursen.

- Sista terminen genomförs i

samarbete med de institutioner som stämmer överens med studenternas tidigare utbildning. Det innebär att den som exempelvis är medicinare får bekanta sig med svensk medicinsk terminologi och stöttning i hur de behöver vidga sitt ordförråd.

CARINA CARLUND undviker termen "snabbspår" eftersom hon menar att språkinlärning måste få ta sin tid. Men tanken är ändå att utbildningen på relativt kort tid ska ge gymnasiekompetens i svenska.

- En dröm är att kunna erbjuda ett komplett förberedande paket för dessa studenter, med både svenska och engelska, så att de sedan kan slussas vidare till ULV, utländska lärares validering, eller andra utbildningar. Så långt har vi dock ännu inte kommit. Men bara att vara

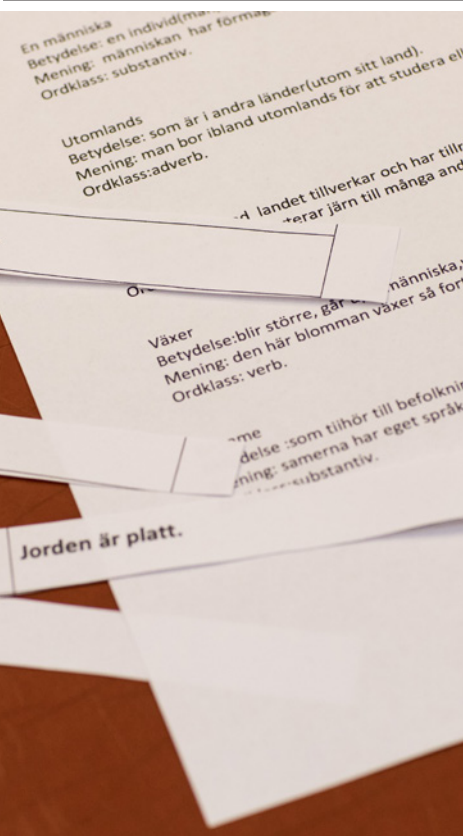
i en akademisk miljö, få möjlighet att träffa andra studenter, och känna att man är på väg mot ett mål, är ändå välgörande för dessa människor, som annars befinner sig i en skakig tillvaro.

I samband med att den tidigare kursen i svenska för utländska studenter lades ner 2015 förlorade Göteborgs universitet rätten att ge det så kallade Tisustestet, som ger behörighet till högskolestudier.

- Vi har kontaktat Tisus-gruppen och meddelat att vi vill certifiera oss igen. Oavsett hur det går kommer dock de studenter som klarar slutprovet att ha högskolekompetens i svenska.

Fyra lärare arbetar på kursen: Kerstin Larsson Tannerud, Clara Palm, Emma Carljford och Britt Klintberg.

- De flesta studenter kommer från

”En viktig insats”

Tre frågor till **Elizabeth George**, projektledare för GU:s flyktningssamordning, om universitetets planer att ordna en pilotomgång av sommarskola för nyanlända.

Varför vill ni arrangera en sommarskola?

– Vi vet att nyanlända och flyktningar har svårt att hitta till högre utbildning och vi riskerar att förlora den potential som högutbildade har om vi inte gör något. Denna sommarskola riktar sig till personer som funderar på högre utbildning. Tanken är att veckan bland annat ska ge en översiktlig bild av akademiska studier och ge större kunskap kring ansökan, antagning och behörighet.

Varför ska fakulteterna ställa upp en halvdag?

– Behoven är jättestora. Men för fakulteterna är det en unik möjlighet att visa upp sitt utbud för att på sikt attrahera nya studenter. Det handlar om breddad rekrytering. Och det är en viktig insats, en liten ansträngning som kan ge väldigt mycket tillbaka.

När vet ni om planerna blir verklighet?

– Sista svarsdatum är den 15 april, då vet vi om det blir av. Både Konstnärliga fakulteten och Sahlgrenska akademien meddelade på en gång att de är intresserade.

TEXT: **ALLAN ERIKSSON**
FOTO: **JOHAN WINGBORG**

Abdul Rzzak Iyoun Soud, revisor från Syrien, har tidigare gått en SFI-kurs.
– Den var ganska kaotisk, med olika lärare hela tiden. Den här kursen är mycket mer strukturerad, med ett riktigt lärarteam som man alltid kan vända sig till, och ett mycket högre tempo.

Syrien men vi har också personer från Finland, Indien, Iran, Palestina, Afghanistan, Grekland och USA, berättar Kerstin Larsson Tannerud. Alla är väldigt hjälpsamma och översätter till exempel till arabiska om någon inte riktigt förstår.

Kursen innebär också ett samarbete med lärarstudenterna i svenska som andraspråk, förklarar universitetsadjunkt Clara Palm.

– Det handlar bland annat om den uttals- och textanalys som ingår i deras utbildning samt om att testa olika muntliga övningar. På sikt hoppas vi kunna samarbeta ännu mer med lärarstudenterna.

FÖRUTOM SJÄLVA utbildningen kommer studenterna också att engageras i några olika forskningsprojekt som även involverar lärarstudenterna.

Kursen i korthet

Kursen i svenska för akademiker med utländsk bakgrund är på tre terminer och innebär bland annat ett samarbete mellan institutionen för svenska språket och andra relevanta institutioner vid GU samt med universitetets samordningsgrupp för flyktningar.

Ännu är det bara 29 studenter som går utbildningen men tanken är att en ny omgång ska starta våren 2018.

– Vi börjar lite försiktigt men hoppas att nya kurser framöver kommer att kunna ges varje termin, förklarar Carina Carlund. Min förhoppning är att högskoleförordningen ses över så att den blir ett bättre stöd när det gäller att anordna olika förutbildningar för exempelvis akademiker med flyktningbakgrund. På så sätt kan vi underlätta för dessa personer att ta sig in i samhället utan att spilla för mycket tid på väntan. De har så mycket kompetens, så många nya perspektiv och erfarenheter, som kan berika vårt samhälle, som det vore synd att inte ta tillvara och lära oss av. ■

Läxhjälpen får ungdomar att växa

Klockan är 17:00 en vanlig torsdagseftermiddag. Några klassrum i Pedagogen håller just på att fyllas med pratglada högstadieungdomar som kommit hit från Biskopsgården. Men det är inte någon spännande fritidsaktivitet som väntar.

Istället handlar det om Läxhjälpen, ett projekt där volontärer hjälper ungdomar med matte, svenska och engelska.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

GIRMA BERHANU, nybliven professor i specialpedagogik, startade Läxhjälpen för två år sedan. Projektet är ett samarbete med Svartedalsskolan och handlar om att stötta eleverna så att de kan gå vidare till gymnasiet. Men egentligen har han betydligt större ambitioner än så.

- Förr var kyrkan den naturliga mötesplatsen på en ort. Så är det ju inte längre. Men min tanke är att skolan skulle kunna bli en ny samlingspunkt, inte bara för eleverna, utan för hela samhället. Skolans aktiviteter kan utvidgas och omfatta föreningar, församlingar och olika nätverk där karismatiska vuxna kan fungera som förebilder för områdets ungdomar. Skolan skulle kunna bli som ett tryggt extra hem för en stadsdels unga.

SKOLANS BETYDELSE, både för individen och för ett helt land, kan nämligen knappast överskattas, menar Girma Berhanu. Själv är han född i Addis Abebas slum, med fem syskon, en sträng far och en mor som knappt kunde läsa och skriva.

- Ändå är det min mors kamp som jag har att tacka för att jag nu är professor. Alla hennes barn har utbildat sig och blivit framgångsrika, trots stor fattigdom. Därför sorjer jag att unga människor slösar bort

sin tid på kriminalitet och andra dåliga saker, när det finns så stora möjligheter i Sverige att istället göra något bra.

FÖRORTEN BESKRIVS ofta som problemfylld. Men det beror på vad man vill se, påpekar Girma Berhanu.

- Nyligen besökte jag den etiopisk-ortodoxa kyrkan i Bergsjön som gör ett fantastiskt arbete med ungdomarna där, trots små resurser. Det pratas alltid om bristen på pengar, men det verkligen viktiga är engagerade människor.

Därför är Läxhjälpen också ett projekt för dem som gärna vill bidra, exempelvis i den pågående flyktingsituationen, men som inte riktigt vet vart de ska vända sig.

- Flera av lärarna i projektet är pensionerade professorer vid GU eller Chalmers, några är lärarstudenter eller har en annan bakgrund. Sverige är inte så bra på frivilligverksamhet, man förlitar sig på att staten eller kommunen tar hand om alla problem. Ändå finns det gott om människor som vill ställa upp för andra.

SVERIGE ÄR heller inte så bra på vuxenansvar, menar Girma Berhanu. Problem får gå alldeles för långt innan någon griper in.

Läxhjälpen

Projektet **Läxhjälpen** startade 2015 av **Girma Berhanu**,

nybliven professor i specialpedagogik, och bedrivs i Pedagogens lokaler på torsdagar cirka kl. 17:00–20:30. Projektet innebär bland annat ett samarbete med Svartedalsskolan i Biskopsgården men ett stort antal frivilliga lärare är också engagerade. De flesta elever kommer från Svartedalsskolan men alla är välkomna, oavsett skola eller behov.

- Jag känner en av lärarna till de ungdomar som nu sitter i fängelse för mordet i restaurangen på Värvaderstorget för två år sedan. Det var tydligt att dessa pojkar sedan länge hade allvarliga problem, man blir ju inte kriminell över en natt. Det är de vuxnas ansvar att agera när något inte stämmer, men istället avvakade man. Det innebär ett svek från vuxenvärlden.

"Empowerment" är ett ord som Girma Berhanu inte riktigt finner någon bra svensk motsvarighet till, men som handlar om att ge människor makt över sin situation.

- "Empowerment" är det yttersta målet med Läxhjälpen.

Människor måste känna att deras handlingar betyder något och att de har kraft att förändra världen.

ÄN SÅ LÄNGE ÄR Läxhjälpen bara en försöksverksamhet. Men Girma Berhanus mål är att permanenta verksamheten.

- Att universitetet bedriver uppökande verksamhet i olika skolor är betydelsefullt. Men det finns en tanke med att också låta högstadielever komma till Pedagogen. Dels handlar det om att avmystifiera högskolan. Jag är professor här, trots min enkla bakgrund, och är på så sätt ett exempel på att allting är möjligt. Men det är också viktigt att få ungdomarna att lämna förorten och träffa andra människor, inte minst andra vuxna. En somalisk flicka berättade att varje gång hon åker över Götaälvbron känns det som att komma till en annorlunda värld. Att lära sig att hon hör hemma också här är en av poängerna med Läxhjälpen. ■

De går frivilligt i skolan till halv nio

Människor måste känna att deras handlingar betyder något och att de har kraft att förändra världen

GIRMA BERHANU

Eleverna kommer från Svartedalskolan och Toleredsskolan på Hisingen. Efter en hel skoldag har de fortfarande energi att studera ytterligare några timmar på Pedagoggen.

FAHDI GÅR I åttan och har just satt sig vid sin bänk för att läsa Jane Austens *Stolthet och fördom*. Litteraturläsning är en del av projektet *Young Storytellers*, där ungdomar i Biskopsgården ska skriva om hur de upplever Göteborg, något som så småningom ska bli en bok.

- Jag gillar Austens sätt att skriva. Men själv vill jag inte bli författare, utan programledare i tv.

Stephanie och Khaaid går i nian

och håller som bäst på med geometri.

- Jag gillar matte, men inte när jag inte förstår, förklarar Stephanie. Men för mig är det viktigt att plugga eftersom jag vill bli barnläkare, eller kanske sjuksköterska.

- Jag älskar att träna och dansa, men det tar tyvärr ganska mycket tid från skolan, berättar Khaaid. Det är därför jag är här, jag vill ju klara studierna också.

ETT TRETTIOTAL ELEVER har satt sig vid bänkarna. På ett bord finns en termos med kaffe, ett antal saftpaket samt en påse med smörgåsar, för det är viktigt att ungdomarna får lite att äta också, menar Girma Berhanu. Före själva läxhjälpen hålls en

föreläsning och denna gång är det Mira Baumann, polis i Nordost, som berättar om sitt yrke och vilka krav som ställs.

De flesta elever kommer att stanna till 20:30 då Läxhjälpen stänger. Då har de varit i skolan en väldigt lång dag och är ganska slut.

Det är också lärarna.

- Jag beundrar svenska lärare som orkar undervisa tonåringar hela dagarna, förklarar Girma Berhanu. Det är ett väldigt intensivt arbete, det händer mycket. Men det går lättare om man skojar lite. Jag brukar påpeka att dessa elever är bättre på svenska än jag. Vem vet, då kanske de också en dag kan bli bättre professorer än jag!

PROFILEN

Ny teknik och gamla ting

Sell your darlings, skulle kunna vara **Alexandra Weilmanns** motto för den retrobutik hon driver i sitt hem i Björkekärr. Där säljer hon prylar hon köpt på loppmarknader som hon visserligen tycker om men inser att hon inte har plats för.

Till vardags forskar hon om kommunikation med mobil teknik.

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

V

ID DÖRREN TILL Alexandra Weilenmanns källare hänger ett stort R, logotypen för Villa Retro, den lilla butik hon driver i sitt hem. Här är fullt med prylar av olika slag, som kaffekoppar, smycken, prydnadsföremål och just nu även ett och annat påskpynt.

– Jag gillar runda saker och sådant som andra kanske skulle kalla för fult, exempelvis muggar med brun-beige glasyr eller vaser i underliga former. Att våga utmana sin smak är roligare än att bara köpa det som är välpolerat.

Föremålen i butiken har Alexandra Weilenmann köpt på loppmarknader lite varstans, både i Sverige och utomlands. Intresset för udda föremål är en kreativ kontrast, menar hon, till det mer strukturerade arbetet som docent vid institutionen för tillämpad IT ute på Lindholmen. Men det är också ett sätt att få lite annorlunda kontakt med kollegor.

– **NÄR JAG EXEMPELVIS** skulle till en konferens i Glasgow för några år sedan stod mina värdar och väntade på mig när jag kom från flygplatsen. Det första de gjorde var att ta med mig till en antikaffär, som de trodde att jag skulle gilla, och som det gällde att hinna till innan den stängde. Det var förstas väldigt omtänksamt av dem.

När GU Journalen hälsar på hemma hos Alexandra Weilenmann pustar hon precis ut efter att ha skickat in två nya forskningsansökningar, en till Vetenskapsrådet om nyanlända flyktingars möjligheter att lära sig svenska via språkappar, och en EU-ansökan om äldres förhållande till teknik.

– Jag har forskat om äldre och teknik tidigare, bland annat om de svårigheter de kan ha när det gäller att trycka på mobilknapparna tillräckligt snabbt och i rätt följd. Men det här projektet handlar istället om äldre som är vana teknikanvändare,

men som på grund av exempelvis synsvårigheter eller andra besvär, har svårt att upprätthålla kompetensen.

Alexandra Weilenmann har forskat om mobil teknik sedan slutet av 1990-talet, nästan lika länge som IT-fakulteten funnits.

Hon har alltså kunnat följa mobiltelefonens utveckling, från yuppiesnalle för cirka 25 år sedan, till det multiverktyg allt fler människor har i fickan idag.

– Mobilen var först tänkt som ett effektivt kontors-

redskap som skulle göra det lättare att exempelvis jobba på tåget. Den stora frågan i början av 1990-talet var hur man skulle kunna faxa och skriva ut dokument även från sin mobil. Den sociala aspekten sågs däremot som helt irrelevant.

– **SOM DOKTORAND** var det dock just den vardagliga användningen av teknik som intresserade Alexandra Weilenmann. Tillsammans med kollegan Catrine Larsson studerade hon bland annat hur ungdomar pratade i mobilen på bussen, kaféer eller under Lisebergsbesök. De visade sig inte alls vara intresserade av hur effektiva samtalen blev, utan istället var hur tekniken underlättade social kontakt och umgänge.

– Våra resultat fick väldigt stor uppmärksamhet och bland annat bjöds jag in som föreläsare på Ericsson. Även om Alexandra Weilenmann forskar om något så nytt som mobil kommunikation, är det ändå något som går att applicera på verksamheter människan hållit på med under väldigt lång tid. Exempelvis har hon studerat hur mobil IT används vid jakt. Tillsammans med kollegorna Thomas Hillman och Beata Jungselius har hon också undersökt hur museer använder modern teknik i sina utställningar.

– **DELS TILLHANDAHÅLLER** museerna allt fler appar, ljudguider och virtuella upplevelser. Men en minst lika spännande utveckling är att många museer idag, istället för att förbjuda kameror som det ofta var förr, uppmuntrar besökarna att ta foton och dela med sig. Bland annat har vi studerat hur besökare på Naturhistoriska museet och Universeum publicerar sina mobilbilder på Instagram. Ofta plockar de ut det som intresserar dem och skapar på så sätt en ny samling, exempelvis en rad med bilder på kattdjur eller ett skräckkabinett med skrämmande föremål, som de sedan delar. Idag handlar museibesöket alltså inte bara om upplevelser här och nu, utan också om att dokumentera och dela med sig.

”Bring your own device” har börjat bli ett allt vanligare förhållningssätt till mobiler och surfplattor, inte bara inom museivärlden, utan också exempelvis i skolan.

– Mobilen uppfattas ofta som ett problem i skolan

Alexandra Weilenmann har övat sig i konsten att avstå från föremål hon gillar och istället sälja dem vidare.

och diskussioner har förts om läraren kanske ska ha rätt att beslagta telefonerna. Men en av våra doktorander, Torbjörn Ott, undersöker hur somliga lärare istället ser mobilen som en tillgång, som går att ha nytta av i undervisningen. Det tycker jag är en mer intressant frågeställning.

MOBILER ANVÄNDS OCKSÅ inom hälsosektorn. En av de mest nedladdade apparna inom hälsoområdet på senare år är meditationsplattformen Headspace. Men det finns också ett sug efter appar som ger psykologisk hjälp eller någon form av terapi, förklarar Alexandra Weilenmann.

– Det där är förstås problematiskt. Nästan vem som helst kan skapa en app, utan att ha någon som helst utbildning kopplad till det innehåll som förmedlas.

”The Internet of things” kallas den nya sköna värld där allt fler vardagsföremål är sammankopplade och kan skötas av exempelvis mobilen.

– Att samhället alltmer byggs kring modern teknik kan förstås också innebära problem. Kommer vi att förlora förmågan till huvudräkning när vi så sällan behöver träna och lär man sig sämre från en iPad än från en bok på papper – eller handlar den kritik som förs fram mest om nostalgi och moral? Hur som helst tror jag att det är viktigt att testa olika sätt att förhålla sig till tekniken för att förstå vad som fungerar. Vissa länder har exempelvis infört mobilförbud vid bilkörning, men eftersom folk pratar i mobilen ändå måste man kanske inse att förbud inte är rätt väg i just det sammanhanget utan istället

jobba med nya gränssnitt och bättre anpassning till situationen.

Stress är också något som allt oftare förknippas med mobil teknik.

– Det gäller att kunna sätta gränser för sig själv. Många moraliserar över exempelvis föräldrar som låter sina barn spela spel vid middagsbordet och i USA finns en föräldrarörelse som vill ge sina barn en ”unplugged childhood” där de läser riktiga pappersböcker med sina

barn. Men för att andra ska få veta hur duktiga de är instagrammar de om bokläsningen, så helt ”unplugged” är de ju inte.

Även om modern teknik är spännande handlar den egentligen om att underlätta för människor att göra det de alltid gjort, påpekar Alexandra Weilenmann.

– **VI HAR ALLTID** haft behov av att kommunicera, dela upplevelser, visa upp oss och få bekräftelse. Men modern teknik gör det enklare och ger nya möjligheter.

Att tekniken påverkar oss i allt fler situationer märker Alexandra Weilenmann även när hon ägnar sig åt något så otekniskt som att gå på loppmarknad.

– Bland annat har jag blivit allt bättre på att ta bilder med telefonen och lärt mig hur man bygger upp ett varumärke genom att kolla på Instagram och bloggar. Och när min syster hittar något hon tror att jag är intresserad av skickar hon förstås helt enkelt en bild, det gick ju inte att göra för bara ett tiotal år sedan.

Men Alexandra Weilenmanns egna lilla butik har dessutom lärt henne en massa annat. Som att kunna släppa taget om sådant hon egentligen tycker väldigt mycket om.

– Jag kanske har en tekanna eller kaffekopp som är jättefin, men inser att någon annan skulle ha ännu större glädje av den än jag. Då säljer jag den vidare. Loppisar är både ett billigt, miljövänligt och roligt sätt att tillfredsställa sitt intresse för prylar. Och dessutom gillar jag själva atmosfären, en loppis är en plats för det ovanliga, som inte är så mainstream och tillrättat, vare sig det gäller föremål eller människor. ■

”Rolig men långsint”

Namn: Alexandra Weilenmann

Jobbar som: Lektor i tillämpad IT.

Bor: I Björkekärr.

Familj: Två söner på 12 och 9 år.

Senast lästa bok: *Män som förklarar saker för mig* av Rebecca Solnit.

Senaste film: *Indiana Jones 4*.

Övriga intressen: Loppis, skogen, meditation och människor.

Favoritmaträtt: Chips.

Bästa/sämsta sida: Rolig/långsint.

REPORTAGE

29 Matchanalys
på schemat

34 Synliggör
kvinnors
arbete

36 Porträttet
av Pam

Stenkoll på rörelse- mönster

– Vi akademiker måste bli mer praktiska, säger idrottsdoktoranden Dan Fransson som lever som han lär och flera gånger i veckan åker till Borås för träningspass med Elfsborgs topplag.

I höst leder han för andra gången landets enda universitetskurs i matchanalys.

Text: LARS HJERTBERG Foto: JOHAN WINGBORG

D

ET ÄR EN kylig vårförmiddag på Borås Arena och ännu drygt tre veckor kvar till den allsvenska seriestarten.

Ute på det ilsket gröna konstgräset försöker Elfsborgs fotbollstrupp få upp pulsen genom några inledande rusher - fram och tillbaka, fram och tillbaka.

- Det här gillar de inte, ler Dan Fransson som för lite mer än ett år sedan halvtidsanställdes som matchanalytiker av Boråsklubben.

Dan vet av egen erfarenhet att man som spelare skyr träningsmomenten utan boll.

SÅ VAR DET redan hemma på de små idylliska idrottsplatserna i Kronoberg där allt började för 37-åringen som nu koncentrerat studerar data-skärmens kurvor från sin position några meter vid sidan av planen.

När den egna aktiva karriären rundades av för tio år sedan började Dan Fransson medvetet söka sig till kurser och utbildningar där vetenskapen försöker sätta ord och siffror på den annars så känsloladdade idrottsvärlden.

Sedan några år är han doktorand på institutionen för kost- och idrottsvetenskap och i höst leder han för andra gången den kurs i matchanalys som får instruktörer över hela landet att vika plats i sina agendor för några resor till Göteborg.

- Den här gången hoppas jag att vi kan ta emot närmare 40 studenter, säger forskaren som enligt planen själv ska disputera 2019. Delvis med erfarenheter hämtade från studierna av Elfsborgs elitspelare.

- Att bara sitta och forska för

mig själv är jag inte intresserad av. Jag vill ju att forskningen ska ut och praktiseras.

Efter att ha pluggat många år i Växjö, Umeå och Kalmar lärde han sig 2014 i Köpenhamn hur idrotten på ett systematiskt sätt kan dra nytta av GPS-teknik.

EN DIREKT konsekvens av den erfarenheten blev att Elfsborgs spelare sedan förra året, på träning och match, bär ett behållande axelplagg närmast kroppen. I en liten ficka högt upp mot skuldran göms en GPS-sändare som via en satellit skickar information till Dan Franssons dataskärm.

Med den tekniska datan som stöd planeras träningspassens spelövningar för att, så mycket det bara går, påminna om vanliga matchsituationer.

- Om fem eller tio år kommer alla allsvenska klubbar att jobba så här, säger Dan och fäster blicken på skärmen där individuella staplar berättar om spelarnas fart och rörelse.

I England, där de flesta proffs-

klubbarna håller sig med analytiker, har studier visat hur spelets intensitet kraftigt höjts på några år. Antalet sprintare ökade till exempel med hela 80 procent mellan 2006 och 2013.

- Hur motsvarande siffror ser ut i allsvenskan har vi ingen aning om, men man kan ju anta att spelet blivit intensivare även hos oss, säger Dan Fransson.

Jag vill ju att forskningen ska ut och praktiseras.

DAN FRANSSON

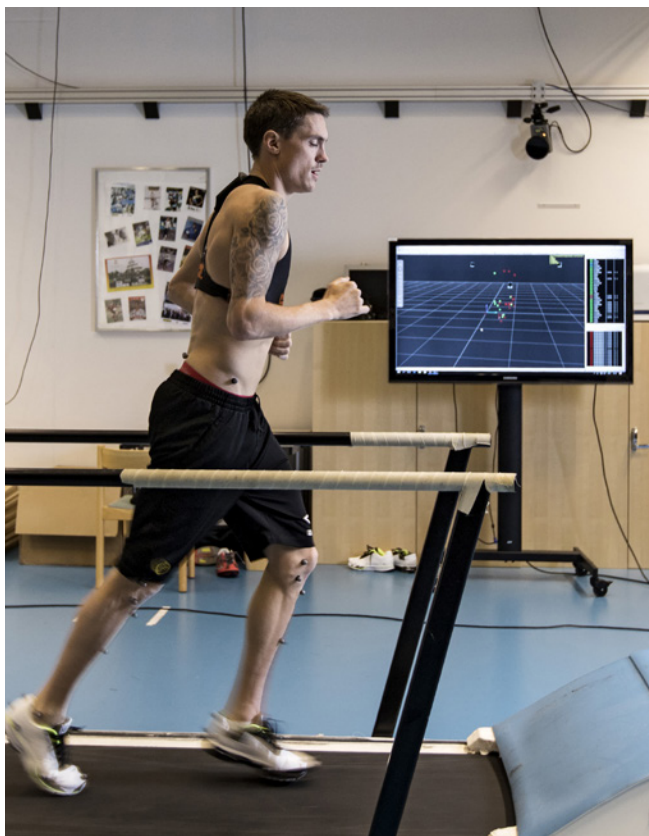
EFTER VARJE TRÄNINGSPASS ägnar Dan ett par timmar åt analys av den statistik som laddats ner på hans dator, men siffrorna tillåts aldrig stå isolerade för sig själva.

- All statistik måste in i ett sammanhang, säger han och gör klart att det synsättet också präglar höstens matchanalytiskurs.

- Visst, studenterna kommer att få lära sig jobba med GPS och vilka variabler man kan använda. Men vi kommer också att gå igenom hur man gör en teknisk och taktisk analys med hjälp av videoupptagningar, säger han.

Dan Fransson riggar utrustningen på planen.

Spelarna bär en GPS-sändare på bröstet som via en satellit skickar information till Dan Franssons dator.

”Simmar gärna i öppet vatten ...”

Namn: Dan Fransson.

Ålder: 37 år.

Familj: Fru och två söner.

Bor: Källtorp, Göteborg.

Bakgrund: Började på Bosöns idrottsfolkhögskola och fortsatte med en examen i Coaching and Sport Management vid Linnéuniversitetet i Växjö, kostvetenskap i Umeå, vidareutbildningar i Kalmar, fotbollstränarutbildning i Göteborg och 2012 tillbaka till Linnéuniversitetet för en magisterexamen i idrottsvetenskap.

Tjänst: Doktorand i idrottsfysiologi, med inriktning på fotboll, vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap.

Fotbollsklubbar som aktiv: Hovmantorps Golf, Växjö Norra IF, Vasalund IF, Robertsfors IK, Torslanda IK, IF Warta.

Uppdrag som fys-tränare och analytiker: Qviding FIF, Gais, IF Elfsborg samt Futsallandslaget (innefotboll).

Intressen vid sidan av jobbet: Umgås med familjen så mycket som möjligt, simmar dessutom gärna i öppet vatten.

Dold talang: Är hyfsad på matlagning.

Kursfakta

Universitetskurs i matchanalys vid Göteborgs universitet

Institution: Kost- och idrottsvetenskap.

Antal poäng: 7,5. Ges på halvfart hösten 2017.

Huvudsaklig målgrupp: Verksamma idrottsinstruktörer och studenter vid Sport Coaching-programmet.

Upplägg: Fyra samlingar i Göteborg, en och en halv dag vardera.

MATCH-ANALYS
7,5p
halvfart
ht 2017

Efter varje träningspass går Dan Fransson igenom sina data.

- Och vi kommer att anlita föreläsare som analyserar en match ur ett psykologiskt perspektiv. Vad händer till exempel i laget när en spelare skäller på sin lagkamrat eller slår ut med armarna i en uppgiven gest?

ATT DOKTORAND FRANSSON brinner för korsbefruktningen mellan idrott och vetenskap är tydligt. Han berättar själv lite generat om hur han i början av sin akademiska bana kunde vara rätt kritisk till de tränare som kom i hans väg:

- Hmm, jag var nog inte alltid så ödmjuk ...

Idag odlar han ett vetenskapligt nätverk med allt fler internationella inslag. Där finns handledaren Magni Mohr från Färöarna som tidigare jobbat för storklubbar som Juventus och Chelsea. Där ingår Paul Bradley vid John Moores University i Liverpool, och inte minst Peter Krustrup i danska Odense som Dan Fransson och hans forskarkollegor ofta och gärna samarbetar med.

- På Syddanske Universitet är de fysiologiskt inriktade. Vår målsättning här i Göteborg är att bygga upp Nordens ledande centrum för

matchanalys av lagidrott. Det är också därför vi nu bjudit in svenska fotbolls-, handbolls- och ishockeyförbunden för att se hur vi kan utveckla vårt framtida samarbete.

Vinterns och vårens telefonförfrågningar tyder på ett högt söktryck inför höstens nya analyskurs. I så fall är chansen stor att det blir en upprepning redan våren 2018. Bland Elfsborgsspelarna är intresset för Dan Franssons rön högst varierat.

- Jag tvingar aldrig in någon för ett samtal, men många frågar själva efter sina siffror och vill gärna veta mer.

En av lagets mest namnkunniga spelare, Lasse Nilsson, har just fyllt 35, en ålder då många anfallsspelare lägger av eller åtminstone varvar ner.

- **JAG HAR NÄSTAN** inte haft några skador sedan vi började med analysarbetet. För egen del är jag helt övertygad om att den medverkar till att förlänga min karriär, säger Nilsson som efter sju år i Holland, Frankrike och Danmark vände hem till Elfsborg.

Dan Fransson ler lite bakom skärmen. Han gillar vad han hör. ■

ÖVERFULLT PÅ INTERNATIONELLA KVINNODAGEN

EVENEMANG. När Göteborgs universitet bjöd på ett knippe föreläsningar den 8 mars blev salen så full att arrangemanget måste flyttas till aulan, som också fylldes snabbt.

- Ursäktat strulet men vi kunde helt enkelt inte tro att så många skulle komma, menade prorektor Helena Lindholm i sitt välkomsttal.

Bland annat förklarade universitetslektor Juan Velasquez.

vad feminism i förorten kan betyda. Statsvetaren Andrea Spehar berättade om invandrarkvinnor på den svenska arbetsmarknaden och universitetslektor Mikela Lundahl ifrågasatte om Sverige verkligen är världsbäst på jämställdhet. Doktoranden Katharina Kehl diskuterade HBTQ-rättigheter i de europeiska invandringsdebatterna samt olika sätt att vara queer.

FEST FÖR ODLINGSINTRESSERADE

ODLING. Tisdagen den 28 mars arrangerades en fröfest på Humanisten för alla odlingsintresserade anställda och studenter. Det bjöds på vegansk mat och besökarna kunde få eller byta till sig sticklingar och frön - i utbudet fanns bland annat pallettblad, gullranka, kvitten och porslinsblomma. Dessutom var

det filmvisning och litteraturvetaren Rikard Wingård berättade om tankarna på att anlägga takträdgårdar på Humanisten.

Arrangörer av Fröfesten var Humanisten Students for Sustainability (HuSS) och institutionen för litteratur, idéhistoria och religion.

MÅNADENS AFORISM

Apropå den pågående trumpifieringen av det digitala språket i sociala media:

Dispytabelt

En opponent må mena bittert, att bråk på Twitter ej är vittert.

Apropå forskningens grand old men som får jättestora forskningsanslag:

Senfärdigt

Kan forskningens oldboys med grånande skägg få vetenskapsanslag med barnbarnstillägg?

Guido Satir
Professor emeritus och tidigare innehavare av UNESCO Cous-teau-professur i humanekologi

LJUMT BETYG FÖR GU

UNDERSÖKNING. Bra lärare. Men tuff bostadssituation samt högt kostnadsläge. Det är, grovt sammanfattat, vad internationella studenter tycker om sin studietid vid GU. I slutet av mars presenterades de första preliminära resultaten av undersökningen *International Student Barometer*, som genomförs av företaget i-graduate. GU:s resultat landar i mitten vid både nationella och internationella jämförelser. Totalt deltog cirka 160 000 studenter i undersökningen, varav drygt 7 000 var studenter vid 12 svenska lärosäten.

Foto: JOHANNA LINDGREN

MALMSTRÖM GÄSTADE HUMANISTEN

GLOBALISM. - I tider av populism, förenkling och "alternativa fakta" är det viktigare än någonsin att de humanistiska ämnena finns med i samhällsdebatten för att ge ett historiskt och idéhistoriskt perspektiv. Därför är det väldigt bra att Europaprogrammet planerar ett humanistspår nästa år, sade Cecilia Malmström, EU-kommissionär med ansvar för handelsfrågor, när hon besökte Humanisten i början av mars.

Cecilia Malmström talade på temat: *Building Bridges not Walls* och föreläsningen handlade om EU:s handelspolitik med tanke på utmaningarna som en följd av Brexit och Trump. Besöket var en del i den kommande lanseringen av ett humanistiskt spår på masterprogrammet i Europakun-

skap, HMAES, som sannolikt startar hösten 2018.

Det var studentorganisationen Brännpunkt Europa som hade bjudit in Cecilia Malmström.

MIGRATION MED MOBILEN

FORSKNING. Institutionen för tillämpad IT presenterade forskningsprojektet *Migration med mobilen* på Unescos konferens *Mobile Learning Week* i Paris 20-24 mars. Projektet startade hösten 2016 och vill hjälpa arabisktalande flyktingar i Västsverige att med hjälp av mobiltelefonen snabbt lära sig svenska och öka chanserna till jobb.

Temat för konferensen i Paris var *Education in emergencies and crises* och inleddes med ett tvådagars symposium då Linda Bradley och Khaled Al-Sabbagh presenterade projektet och preliminära resultat från den första användbarhetsstudien under rubriken *Facilitating integration of Arabic-speaking migrants into Swedish society with mobile technology*.

Mobile Learning Week organiserades av Unesco i samarbete med UNHCR och ITU, FN:s fackorgan för telekommunikation.

Foto: FABRICE GENTILE

Från vänster Linda Bradley och Khaled Al-Sabbagh

Lyfter fram forntidens kvinnor

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

Är ilska ett bra skäl att börja forska? För Yvonne Karlsson var det åtminstone en drivkraft när hon bestämde sig för att skriva en avhandling om kvinnors arbete under forntiden.

– Eftersom vi lever i ett samhälle där mäns sysslor värderas högre än kvinnors tror vi kanske att det alltid varit så. Men de platser jag undersökt säger ingenting om vem som haft mest makt eller vem som gjort vad.

DET VAR NÄR Yvonne Karlssons familj arbetade på en fjällstation i norska Setesdalsheiene på 1980-talet som hon kom i kontakt med en äldre fårvaktare som under 40 år använt ett hålrum i berget som bostad på sommaren.

– Det svenska ordet är *klippöverhäng* men jag föredrar norskans *heller* för de rum som bildas där stenen rasat samman. Mötet med den gamle mannen väckte mitt intresse för den här sortens platser där människor bott i tusentals år.

Yvonne Karlsson började studera arkeologi på kvällstid och blev så småningom doktorand. Men själva avhandlingsarbetet drog ut på tiden och först som pensionär har hon äntligen hunnit skriva färdigt.

Tre platser utgör utgångspunkt för avhandlingen: Timmeråshyddan utanför Uddevalla där människor för 8 000 år sedan ägnade sig åt fiske och säljakt på vintern, samt

de båda 4 000-åriga boplatserna Skrivarhelleren i Norge, som kan vara den äldsta sätern och användes för boskapsskötsel och eventuellt renjakt på sommaren, samt långhuset i Fosie, Malmö, med åretruntboende och begynnande odling och boskapsskötsel.

– **DE FÖREMÅL MAN** hittar vid en boplatz är ofta tillverkade av sten. Men man måste kunna anta att människor också använt saker gjorda av andra material för att få tillvaron att fungera, även om det inte går att belägga med fynd. Den som fångar fisk behöver exempelvis kanske nät, en korg att bära fångsten i, samt snören och rep.

På de fyndplatser som Yvonne Karlsson undersökt framgår inte vem som gjort vilken syssla.

– När vi föreställer oss forntiden utgår vi gärna, naturligt nog, från hur vårt eget samhälle ser ut. Bilder, som ska skildra Skandinavien på stenåldern, visar exempelvis ofta en ensam jägare som skjuter med pilbåge mot en ståtlig renbock, eftersom det är så vi tänker oss manlighet idag. Ändå vet vi ingenting om hur sysslorna var uppdelade.

MEN BILDEN AV den ensamme jägaren är felaktig, påpekar Yvonne Karlsson.

– Renar rör sig i väldiga flockar, cirkulärt över stora områden, som de återkommer till vid samma tidpunkt varje år. Det där har människorna förstås lagt märke till

När vi föreställer oss forntiden utgår vi gärna, naturligt nog, från hur vårt eget samhälle ser ut.

YVONNE KARLSSON

och därför konstruerat fångstgropar, som fortfarande finns bevarade i fjällen, eller också har man drivit renar utför stup eller tvingat dem att simma över vatten där de lätt kunnat klubbas och dras iland. Det är ett mer effektivt sätt att jaga än att skjuta med pil, särskilt som renfloken är ytterst lättskrämd och skulle vara som bortblåst efter ett enda pilskott.

FÖR DE FA människor som levde i Skandinavien under stenåldern fanns ett överflöd av naturtillgångar. Särskilt mycket arbete behövde antagligen inte utföras.

– Men deras liv var ändå utsatt, med många hotande faror. Jag vågar visserligen inte ha några synpunkter på hur egalitært samhället var, men människorna bör i alla fall ha stöttat och hjälpt varandra efter förmåga. Och det mest sannolika är, menar jag, att människor jagade, flätade korgar och skrapade hudar efter intresse och fallenhet, snarare än efter vilket kön de hade.

För att synliggöra hur mycket arbete som faktiskt krävs för att hålla igång en boplatz har Yvonne Karlsson tagit fram tio scheman där olika arbetsuppgifter är beskrivna. För att kunna bedriva fiske måste det exempelvis finnas personer som har kunskap om väder och vind, som kan tillverka redskap, vet hur fisken ska rensas och tillagas samt hur den ska torkas och förvaras.

Hon har också gjort scheman över förmåga i relation till ålder.

– Att välja utsäde kräver kunskap

Det finns många intressanta lämningar från forntiden, även på nära håll. Här besöker Yvonne Karlsson drottning Hackas grav i Säve.

Genustänk på gamla boplatser

Namn: Yvonne Karlsson
Aktuell: Nybliven doktor i arkeologi.

Avhandlingens titel: På jakt efter kvinnors arbete. En modell för analys av genus och arbetsdelning på forntida boplatser. Exempel från Timmeråshyddan, Skrivarhelleren och Hus 13 på Fosieboplatser, <http://hdl.handle/2077/50191>.

Bor: I kollektivhuset på Majbacken i Majorna.

Familj: Två döttrar och fyra barnbarn.

så det bör en äldre person ha gjort medan att hämta vatten kanske snarare var en syssla för ungdomar. Mindre djur, som harar, har snarats, vilket en ung person kunnat göra. Pälsen och skinnen har de kunnat använda själva eller nyttjat vid byteshandel. En viktig fråga är vem som uppfattats som ägare av det man bytt till sig: den som snarat eller den som vittjat, den som sytt något av pälsen eller den som sålt? Det finns inget självklart svar, men eftersom många människor sannolikt varit inblandade kanske alla fått del av vinsten?

GENOM ATT STÄLLA sig frågor om hur kvinnors arbete såg ut och försöka befolka forntidens miljöer, får man en rikligare uppfattning om

hur människor levde, menar Yvonne Karlsson.

- Försörjningens organisering, som också innefattar hantverk, påverkar ju hela samhället och sättet att leva.

ATT ETT ARBETE ofta kräver kunskaper från olika människor gäller också det ensamma avhandlingsskrivandet. Scheman över arbetsfördelning är exempelvis ingenting som Yvonne Karlsson ägnat sig åt tidigare.

- Jag visste först inte hur jag skulle bära mig åt. Men så fick jag hjälp av min gode vän Jan Wiklund, som är civilingenjör och van vid att rita flödesscheman.

Kvinnors bristande synlighet i historien är ett faktum som gör Yvonne Karlsson väldigt arg.

- Men min fantastiska handle-

dare, professor Tove Hjørungdal, förklarade att om jag vill författa ett vetenskapligt arbete måste jag rensa ut all ilska, så det har jag gjort - nästan. Den som läser noga hittar kanske en del vrede på sina håll ändå.

Och att forska som pensionär är något Yvonne Karlsson rekommenderar.

”
Den som läser noga hittar kanske en del vrede på sina håll ändå.

YVONNE KARLSSON

- **AVHANDLINGSARBETET** hamnar helt och hållet på nöjeskontot. Men det kan vara frustrerande att forska också, det finns alltid så mycket man inte får med. Just som jag skickat min avhandling till tryckeriet fick jag exempelvis reda på att en bok om forntida fjällfiske kommit ut i Norge. Den hade jag gärna läst och använt som källa! ■

Får liv i tomma ytor

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

- Det som är svårast att måla är områden där det inte händer så mycket, som armar, förklarar Olle Hamngren.

– Många tror att ansiktet är det svåraste att måla av. Men så är det inte, istället är områden där det inte händer så mycket, som en vilande arm, mycket besvärligare att få liv i.

Det berättar konstnären Olle Hamngren. Han har just blivit färdig med ett porträtt på avgående rektor, Pam Fredman.

I HÖSTAS VAR Pam Fredman på besök i Olle Hamngrens lilla ateljé på Södermalm i Stockholm. Under en och en halv timme tog han flera hundra foton utifrån olika vinklar och med fokus på skilda detaljer, som händer och fingrar.

– Folk blir ganska utmattade efter en sådan lång session, men det är trots allt mycket bekvämare än att sitta modell i timmar, som man gjorde förr. När jag sedan tittade igenom materialet var jag mest nöjd med de bilder jag tog i början och slutet av sittningen, och så brukar det nog vara.

Det svåraste arbetet är inte själva målandet vid staffliet. Mest krävande är istället alla timmar vid datorn.

– Att sortera och begränsa bilderna tar flera veckor. Sedan gör jag en komposition i Photoshop som också tar ganska lång tid. När jag är nöjd börjar själva målandet. Det viktiga är att få fram känslan av att det faktiskt är en målning, inte ett foto.

DUKEN ÄR CIRKA 60 X 80 centimeter, ramen är svart. Olle Hamngren har målat Pam Fredman på ett enkelt sätt, rakt upp och ner.

– Det är så jag upplever henne, som en chosofri person, inte särskilt om sig och kring sig. Hon utstrålar ett lugn, en trygghet i sig själv, som jag hoppas ha lyckats förmedla.

Pam Fredman har en svart klänning på sig och är porträtterad mot en vägg i universitetets huvudbyggnad.

– Den svarta kanten på ärmen jobbade jag länge med. Svart blir ofta livlöst matt när det torkar, det gäller att få till rätt valör. Pam är också ganska solbränd, vilket inte är så vanligt, så jag fick arbeta ganska mycket med olika färgnyanser i ansiktet. Händer är alltid svåra att måla och många tycker att de blivit för stora när de får se sitt porträtt. Men händer är faktiskt ganska stora och om man tänker efter ser de lite underliga ut.

Det man kanske tror är svårt att måla, som ansikten

Olle Hamngren

Född: 1960.

Utbildad: Vid Konsthögskolan i Stockholm, Atelier17 Paris.

Reprresenterad: Bland annat på Nationalmuseum, Moderna museet och Göteborgs konstmuseum.

eller den komplicerade bakgrundsväggen, hör snarare till det minst krävande.

– Som konstnär vill man få liv i alla ytor. Utmaningen är därför områden där det inte händer så mycket, som armar i vila eller en svart klänning. Sådana partier kan jag jobba om hur många gånger som helst.

Olle Hamngren är en av Sveriges mest kända porträttmålare. Bland annat har han gjort statsporträttet av Karl XIV Gustaf och hedersporträttet av premiärkansösen Anneli Alhanko. Bland de rektorer han målat finns Kåre Bremer och Harriet Wallberg.

Traditionen att porträttera avgående rektorer finns vid flera lärosäten men faktiskt inte vid Göteborgs universitet.

– Det var universitetets styrelseordförande som uppmärksammade att rektor borde porträtteras, förklarar universitetsdirektör Jörgen Tholin. Tillsammans med Pam tittade vi på ett antal olika porträttmålare och fastnade till slut för Olle Hamngren.

Tavlan kommer att avtäckas i samband med avtäckningen av Pam Fredman den 7 juni. ■

Det är första gången som en rektor vid Göteborgs universitet blir avporträtterad. Bilden är avsiktligt suddig eftersom avtäckning sker i juni.

Hallå där,

Bia Mankell, universitetslektor i konst- och bildvetenskap!

Hur vanligt är det med porträttmålning idag?

– Det är absolut inte ovanligt att personer med en viss typ av position, som exempelvis vår rektor, blir avporträtterade. Genom porträttmålningen signaleras den avporträtterades betydelse. Många tycker

dessutom att en målning är mer uttrycksfull än ett foto.

– Det finns förstås oerhört fina porträttfotografer också, så det hade varit ett alternativ. Olle Hamngren är en känd porträttmålare, så jag är inte förvånad över valet.

På vilket sätt skiljer sig porträttmålning från annan konst?

– En skillnad är att den person som ska porträtteras brukar komma överens med konstnären om hur hen ska bli avmålad. Så brukar det inte vara inom konsten.

”Vår värdegrund har åsidosatts”

■ Hur behandlar IT-enheten sina konsulter?

Den frågan ställer sig personalen på institutionen för globala studier sedan en omtyckt IT-konsult helt plötsligt fått sluta. Alla ska behandlas med respekt, skriver tre medarbetare.

Det finns ett egenvärde i att alla som arbetar i universitetets lokaler blir behandlade med samma respekt.

MÅNDAGEN DEN 13 MARS, när en IT-tekniker som arbetat som konsult på GU i mer än fem år, kom till sin arbetsplats på institutionen för globala studier, kunde han inte komma in i lokalerna, för behörigheterna var borttagna på hans passerkort. Hans e-postadress fanns heller inte kvar. Under eftermiddagen gick IT-enheten in i globala studiers lokaler och bytte ut låset på medarbetarens dörr, så att han inte längre skulle kunna komma in i tjänsterummet. Detta skedde helt utan förvarning, med en medarbetare som varit en uppskattad arbetskamrat på institutionerna på Campus Linné i mer än tre år. Givetvis har IT-enheten rätt att avbryta ett samarbete med en konsult, men det här sättet är inte i överensstämmelse med hur vi ska arbeta på GU.

FACKFÖRBUNDET ST har en värdegrund, utifrån vilken vi ska arbeta aktivt för solidaritet och allas lika värde, och då kan vi inte stillatigande acceptera att vi har arbetskamrater som behandlas på det här sättet, även om de inte är våra medlemmar. Vi anser att IT både har brutit mot GU:s arbetsmiljöföreskrifter, genom att behandla en medarbetare som vistas i GU:s lokaler på detta sätt, och att de har brutit mot GU:s delegationsordning genom att ignorera tillförordnad prefekt Isabell Schierenbecks ansvar för medarbetarens arbetsmiljö. De har också agerat fel när de kallat medarbetaren till samtal utan att han har fått möjlighet att ta med sig en facklig representant.

IT-ledningen uppvisar ingen förståelse för att institutionspersonalen blir illa berörd när en uppskattad kollega helt utan förvarning rycks bort från arbetsplatsen. På ett gemen-

samt möte försökte IT-ledningen förklara sig genom att tala i termer av ”vi och dom”, vilket snarare ökade de anställdas oro och frustration. Vi som arbetar på institutionen ser inte teknikerna på Infra som utbytbara funktioner, utan som individer och arbetskamrater, som bidrar till vår gemensamma arbetsmiljö. Det finns ett egenvärde i att alla som arbetar i universitetets lokaler blir behandlade med samma respekt.

VAD GÄLLER ANLITANDET av konsulter på IT har ST:s styrelse upprepade gånger lyft den här frågan i förhandlingar på gemensamma förvaltningen, men de svar som getts har inte varit helt klagörande. Exempelvis har det också hävdats att alla IT-konsulter på GU har specialistkompetenser. I praktiken har dock delar av den löpande supporten skötts av konsulter. Vi har haft arbetskamrater inom IT-support som gått som konsulter uppemot ett decennium utan att få möjlighet att söka tjänster på GU. Vi har också fått veta att ledningsgrupperna på Campus Linné upprepade gånger har försökt övertala IT-enheten att utgå från tillsvidareanställd personal. Bland annat erbjöd sig prefekterna på Campus Linné att utlysa en fast tjänst på institutionerna om IT kunde överföra medel till detta, men det fanns inget intresse för en sådan lösning.

ANNA NILSSON

STYRELSELEDAMOT ST PÅ GU

KIM WISTEDT

LEDAMOT I LAMK IIA, FÖR SACO-S

HAUWA MAHDI

ARBETSMILJÖOMBUD IGS

Enligt Mats Alvesson och Erik J Olsson, forskare vid Lunds universitet (i en nyligen publicerad debattartikel i SvD), har det gått inflation i professorstiteln eftersom det stora flertalet är internt befordrade lektorer.

Håller du med om att Sverige har allt för många professorer?

WEBBPANELEN JA 33% NEJ 35% VETEJ 32%

Antal svarande: 67. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 anställda.

REPLIK:

"En mycket olycklig händelse"

IT-enheten arbetar för att bli en så integrerad del av övriga GU som möjligt. Det är glädjande att medarbetare på institutioner känner och bryr sig om medarbetare på IT. På samma sätt uppmuntras medarbetare på IT-enheten att förstå arbetet på institutionerna och bryr sig om dem de hjälper - allt för att inte ses som "vi och dom". Samtidigt fortsätter arbetet att bygga en robust IT-support som kan hantera både sjukdom och variation av supportbehovet. Avgörande är att alla medarbetare jobbar tillsammans i team och över teamgränserna nära institutionerna. Det är viktigt att alla i mitt gäng drar åt samma håll och delar kunskapen om behoven i verksamheten och inte håller på "sina användare".

Händelsen på institutionen för globala studier blev mycket olycklig. Under en längre tid har vi försökt utveckla lagarbetet i teamet där konsulten ingick. Dessvärre ställdes situationen på sin spets oväntat snabbt och erfarenheten från vår bransch visar att missnöjda medarbetare i kombination med hög teknisk behörighet är en allvarlig säkerhetsrisk. Vårt agerande kan upplevas hårt när man inte har tillgång till hela bilden. Under mina år som leveransansvarig för supporten på GU är det första gången som jag har varit tvungen att agera på detta sätt. Jag var på plats tidigt och mötte institutionens medarbetare och försökte i möjligaste mån besvara deras frågor och oro. I en laddad situation med högt känsloläge finns alltid risken för missförstånd.

Inom IT-supporten har det över tid funnits behov av bemanningskonsulter. Antal och individer har varierat. Vissa av dem har blivit kvar i flera år. Vi arbetar konsekvent med målsättningen att om våra medarbetare oavsett anställningsform mår bra och har en god arbetsmiljö så kommer det även våra användare till godo. Att våra konsulter stannar så länge på uppdrag hos oss är också ett bevis på detta. De senaste åren har vi efter utlysning rekryterat sju personer till IT-supporten varav sex har varit bemanningskonsulter. Bilden över hur bemanningssituationen ser ut har redovisats i detalj på senaste MBL. Där kommenterades även att vi har haft en nedåtgående trend för supportbehovet under det senaste året. Ett gott betyg för en alltmer stabil IT-miljö.

ZELJKO ERGIC

SEKTIONSCHEF IT-SUPPORT

Populismen sprider sig

Foto: OLA KJELBYE

– En undersökning från Vetenskap & Allmänhet visar att Macchiarini-affären har sänkt allmänhetens förtroende för forskare, säger Magnus MacHale-Gunnarsson.

Oro för ökad nationalism och populism – det är en stark trend som genomsyrar högskole- och universitetsvärlden just nu, menar analytikern Magnus MacHale-Gunnarsson i en ny rapport om aktuella frågor i omvärlden.

FLYKTINGSITUATIONEN, digitalisering, forskningsnytta, breddad rekrytering, det är några exempel på vad som har diskuterats under senaste året.

– Mest oroväckande är den framväxande nationalismen och populismen. Än så länge har varken Trump eller Brexit fått några större faktiska konsekvenser, men Storbritanniens utträde ur EU har skapat en osäkerhet när det gäller student- och forskningssamarbeten, säger Magnus MacHale-Gunnarsson som tillsammans med Daniel Berlin, utredare vid enheten för utredning och lärarutbildning, skrivit rapporten som tar tempen på viktiga händelser under året.

Det finns alltså enligt utredarna tecken på att den våg av nationalism som sprider sig i många länder också påverkar universitetsvärlden. OECD förutspår att västvärldens regeringar kommer att dra ner sina utbildnings- och forskningsbudgetar vilket kan leda till minskade vetenskapliga upptäckter.

– **STORBRIANNIEN FÅR SES** som EU:s viktigaste och största forskningsnation och det blir jobbigt om de lämnar EU. När det gäller EU-ansökningar finns det redan grupper som aktivt börjar välja bort Storbritannien. Men i grunden speglar troligen Brexit-omröstningens resultat en ännu större fråga som handlar om det minskade förtroendet för universitet, kunskap och vetenskap, säger Magnus MacHale-Gunnarsson som även ser en motsvarande trend där näringslivet börjar misstro universitetens förmåga att göra utbildningen och forskningen mer marknadsanpassad.

I de forskningspolitiska diskussionerna har forskningens nytta för ekonomi och samhälle fått en allt viktigare roll, betonar han.

– Även Sveriges forskningsproposition präglas av nyttotänkande. Den handlar väldigt mycket om samverkan och andas en förhoppning att alla pengar man pumpar in i systemet ska vara bra för den ekonomiska utvecklingen.

Magnus MacHale-Gunnarsson menar att diskussionen om matchning av arbetskraft inte är ny, men att den delvis har fått en ny dimension.

– Nu talar man också om fort- och vidareutbildning, att folk i arbetslivet behöver utveckla sin kompetens och skola om sig; men har universitetet det utbud som behövs?

Rapporten finns att hämta på: www.gu.se/analys.

ALLAN ERIKSSON

40 FINLANDS-
SVENSK
NORDIST

41 MAGISK POESI
PÅ SPANSKA

42 SÅ KAN ISRAELER
OCH PALESTINIER
MÖTAS!

47 TRE FRÅGOR
TILL IRJA

Sverige bästa landet för en feminist

Hon är finlandssvenskan som tagit Norden till sitt hjärta och har bott större delen av sitt liv i Finland, Norge och Sverige.

Maria Grönroos är ny vikarierande chef för Nationella sekretariatet för genusforskning sedan Kerstin Alnebratt fått i uppdrag att skapa den nya jämställdhetsmyndigheten.

– **DET HÄR ÄR** en unik verksamhet i Norden. Dels är det storleken på sekretariatet, dels bredden i verksamheten. Men också för den professionalitet som finns på kommunikationsområdet och sättet som vi driver på det forskningspolitiska arbetet om genus och jämställdhet, säger en stressad Maria Grönroos, som precis har kommit hem från FN:s stora kvinnokonferens i New York, som snöade in och försenade hemresan med ett dygn.

Fram till att hon blev chef har hon jobbat fyra år på sekretariatet, där hon

lett arbetet med Nordisk information för kunskap om kön (NIKK). Under sex år var hon chef för Kilden, som är ett norskt informationscentrum för forskning om kön. Innan dess jobbade hon på Institutet för kvinnoforskning vid Åbo akademi.

MARIA GRÖNROOS säger att hon försöker anamma ett helhetstänkande när det gäller de uppdrag som ligger på sekretariatet.

– För mig hänger allt ihop. Både frågorna om forskningens innehåll

och forskningens villkor, men också förmedlingen och tillämpningen av forskningsresultat.

MÅNGA VILL HA mer könsbalans i forskarvärlden men det är ett faktum att organisationer inte nödvändigtvis har den kompetens som krävs för att leva upp till dagens krav, menar hon.

– Jag ser gärna ett tätare samarbete med forskningsfinansierande myndigheter och andra organisationer kring hur man efterfrågar genus i forskningsansökningar men framför allt hur man bedömer ansökningar. Det är två kritiska moment. EU:s program Horisont 2020 innehåller på papperet radikala skrivningar om jämställdhet och krav på genusperspektiv i ansökningarna. Men i praktiken har det visat sig vara ganska verkningslöst.

Dels är det storleken på sekretariatet, dels bredden i verksamheten.

MARIA GRÖNROOS

Poesi i hela kroppen

Den 1 januari 2018 kommer den nya myndigheten att slå upp sina portar här i Göteborg.

- En del av våra externa uppdrag kommer att flyttas över dit. Det vi har diskuterat är att försöka satsa mer på uppdragsutbildningar för att kunna ge organisationer lite mer kött på benen när det gäller genus. I mars arrangerade vi en dag om ojämsställd kommunikation som var väldigt uppskattad.

MARIA GRÖNROOS har kallats för en "nordisk nomad" av den italienska genusforskaren Rosi Braidotti.

- Det var en stor ära för mig att träffa henne, hon är en gigant på

området. Jag har ju också varit aktiv i det europeiska forskningssamarbetet om genus sedan slutet av 80-talet.

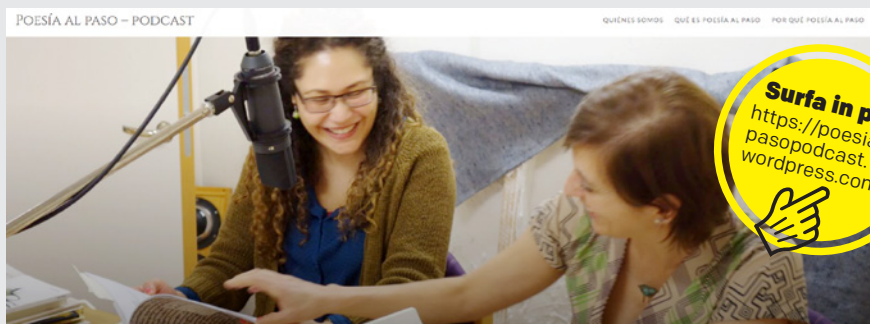
Men vad är så fascinerande med det nordiska samarbetet?

- Det är likheterna och olikheterna. Det är när man ställer sig lite vid sidan om som man ser sig själv i ett nytt perspektiv. Jag har alltid haft en bild av mig själv som försonande, förhandlande och mjuk, men uppfattas nog som ganska bestämd, rak och uppriktig.

Hon har bott längst tid i Åbo men också i Umeå, Oslo och de senaste fyra åren i Göteborg.

- Jag är inte på väg någonstans nu. Jag har mycket kvar att uträtta. Som feminist i Norden är Sverige, för tillfället, det bästa landet att vara i.

ALLAN ERIKSSON

Några frågor till ... **Andrea Castro**, docent i spanska, som ligger bakom en podcast om spansk poesi som börjar få internationell uppmärksamhet.

Den 9 mars spelade du in ett program med den kända mexikanska poeten Gloria Gervitz som började skriva sitt diktepos *Migraciones* redan i slutet av 1970-talet. Hur var det att träffa henne?

- Det var magiskt. Hon är en otrolig poet och hennes arbete med denna långa dikt, i ständig omvandling, ger en unik inblick i hur poesi skapas med olika material. Å ena sidan språket, å andra sidan livet som det erfars av kroppen genom minnen, berättelser, förmimmelser och känslor. Det var berörande att höra henne berätta hur hon tänker kring poesi, sitt eget skrivande och sina judiska rötter i ett katolskt land som under största delen av 1900-talet hade en mycket generös migrationspolitik. Framför allt var det underbart att höra henne läsa sin poesi - som känns i hela kroppen.

Varför startade ni denna podcast?

- Jag tycker mycket om att lyssna på poddar och jag älskar poesi. Men det fanns inga podcast om poesi på spanska men plötsligt en dag slog tanken mig att jag kunde skapa en. Det var en lördag, solen sken och jag liksom snubblade på idén. En kvart senare ringde jag Azucena

Castro som just skriver en avhandling om spansk-amerikansk poesi vid Stockholms universitet och frågade om hon hade lust att starta en podcast med mig. Vi kände knappt varandra, men hon tvekade inte en sekund. Projektet *Poesía al paso* är inne på sitt andra år nu och podcasten har fått ett mycket bra mottagande.

Vilken roll fyller poesin idag?

- Poesin behövs i den värld vi lever i, anser vi, därför att den sätter oss i kontakt med språket på ett nästan kroppsligt sätt. Språket som verktyg för att undersöka det lilla livet, där vi kan mötas som människor.

Hur hittar man podden?

- Alla spankstalande kan surfa in på sidan <https://poesiaalpasopodcast.wordpress.com/> eller lyssna via iTunes eller appar som Acast eller Soundcloud. Sök på: Poesía al paso. Hittills finns det fem avsnitt.

ALLAN ERIKSSON

Den andres berättelse

Svåra upplevelser under uppväxten väckte hans hat. Men ett oväntat möte med fienden, då han satt inspärrad i israeliskt fängelse, fick honom att se en väg till försoning.

Idag är den palestinske professorn Sami Adwan en ledande fredsforskare och innehavare av årets gästprofessur till Torgny Segerstedts minne.

Text: KARIN FREJRUD Foto: JOHAN WINGBORG

SAMI ADWAN ÄR uppväxt i en liten by utanför Hebron i skuggan av den israeliska ockupationen. Under barndomen fick han höra berättelser om hur judar tog familjens mark i beslag, där de bodde och hade sina apelsinodlingar, och pojkåren präglades av en rad skräckfyllda händelser.

- Precis som mina vänner och grannar fick jag lida svårt. Våra hus genomsöktes flera gånger. Jag blev slagen av israeliska soldater och var alltid rädd för att bli skjuten. Vi förlorade vår värdighet och vår identitet och det föddes ett hat i mig som inte hade funnits där från början, berättar han när vi träffas på institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande.

Efter gymnasiet studerade Sami Adwan vidare, först i Jordanien,

senare i USA. Men såren från uppväxten var djupa och han var så fylld av hat att han vägrade gå på föreläsningar som hölls av judiska lektorer eller ens vistas på lektioner där judiska studenter deltog.

Tillbaka i hemlandet igen gick han med i Fatah-rörelsen, en del av den palestinska befrielseörelsen. 1991 kastades han i israeliskt fängelse på grund av sitt engagemang i organisationen.

- DÄR HÄNDE NÅGOT som blev helt omvälvande för mig. En israelisk soldat tog mitt parti då hans överordnade krävde att jag skulle skriva på dokumentet om min dom. Det var på hebreiska som jag inte förstod och soldaten tyckte det var orimligt att kräva detta av mig.

Genom att visa israeliska och palestinska barn den andres berättelse får de förståelse för hur den andre tänker.

SAMI ADWAN

- Plötsligt insåg jag att bara för att soldaterna var klädda likadant tänkte och kände de inte på samma sätt, det gick inte att dra alla över en kam. Jag insåg att om vi någonsin ska få fred så kan vi inte fortsätta vända ryggen åt varandra, säger Sami Adwan.

HÄNDELSEN I FÄNGELSET fick honom att ändra kurs radikalt. Nu har snart 26 år förflutit sedan han hörde soldaternas argumentation, år som Sami Adwan ägnat åt att jobba för fred, med frågor som rör demokrati och samexistens mellan grupper på båda sidor i konflikten mellan Palestina och Israel.

Hans fokus är framför allt att överbrygga motsättningar mellan barn och unga som lever i konflikt-situationer.

- Det finns historiska fakta, men hur dessa tolkas och återberättas kan ske på olika sätt. Jag vill att alla barn ska ha rätt till undervisning som är öppen för olika gruppers berättelser, för olika åsikter, där vi värnar om alla kulturers lika värde, säger han.

Som ett led i sitt fredsarbete skrev han i början av 2000-talet en lärobok tillsammans med en kollega som skildrar Palestina-Israel-konflikten ur båda parter perspektiv. I *Side by side* finns tre kolumner på varje sida. En kolumn ger den israeliska berättelsen, en kolumn skildrar den palestinska och en tredje kolumn har tomma rader. Där är det tänkt att eleven själv ska berätta sin historia.

- Tanken är enkel. Genom att visa israeliska och palestinska barn den andres berättelse får de förståelse för

”Tycker om friheten här”

Namn: Sami Adwan.

Ålder: 63 år.

Yrke: Vice rektor och docent vid universitetet i Hebron. Innehavare av gästprofessuren till Torgny Segerstedts minne under läsåret 2016/2017.

Bor: Betlehem. Just nu i Göteborg.

Familj: Fru, sex barn, sex barnbarn och ett sjunde på väg.

Intressen: Promenera, gå på museer, läsa, träffa folk.

Om Sverige: Jag tycker om friheten här och alla de projekt jag arbetar med. Jag ser fram emot våren efter den långa vintern.

hur den andre tänker, känner och hur de lever sina liv. Det är viktigt för att ändra den bild som vi har av varandra.

Hur har boken tagits emot?

- Internationellt har den fått stor uppmärksamhet och modellen har använts i bland annat Makedonien. Men i Israel och Palestina har den varit mycket kontroversiell och lärare har hotats med disciplinåtgärder om de använder den. Många lärare har ändå använt sig av modellen i undervisningen.

Det märks att Sami Adwan brinner för sitt arbete. Orden flödar och han berättar engagerat om alla de projekt han är inblandad i, inte minst dem han ägnar sig åt under det här året i Göteborg som gästprofessor.

Sami Adwan är medgrundare till Prime, fredsforskningsinstitutet i Mellanöstern, men är numera vice rektor och docent vid universitetet i Hebron. Under sin tid i Göteborg föreläser han på temat undervisning och fred, driver skrivprojekt för att öka förståelsen mellan elever i skolor på Hisingen och i Bergsjön och samlar in svenska läromedel för att studera hur Israel-Palestina-konflikten presenteras.

- Sverige erkände Palestina som självständig stat 2014. Jag vill se hur detta återspeglas i skolböcker och i kartor. Är det en neutralt objektiv bild som beskrivs? Eller är det bara en sida, en version, som kommer fram?

Hur ser du på framtiden?

- Det är en turbulent och osäker tid, inte minst med det som sker i USA och Mellanöstern. Jag hoppas ändå att världens ledare ska komma till insikt om att alla har rätt att vara fria, måste få vara fria. Jag kan inte vara fri förrän du är fri och din frihet är beroende av min. ■

Ny på jobbet

Anna von Porat Berghe är ny enhetschef för kommunikation på Sahlgrenska akademins kansli.

Malin Broberg är ny prodekan vid Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Marie Carlsson är ny professor i sociologi.

Ingela Dahllöf är ny professor i miljövetenskap med inriktning mot ekotoxikologi.

Scott Edwards är ny gästprofessor i evolutionär och ekologisk genetik.

Ulf Hedin är ny gästprofessor i kärkirurgi.

Ralph Heiefort är ny utvecklingsledare på personalenheten och kommer att jobba med rekryterings- och anställningsfrågor.

Marius Hentea är ny professor i engelska med litteraturvetenskaplig inriktning.

Marie-Lois Ivarsson är ny adjungerad professor i kirurgi.

Jørn Jacobsen är ny gästprofessor i straffrätt.

Christina Jern föreslås bli ny dekan för Sahlgrenska akademien sedan hon vann det rådgivande dekanvalet. – Att bli dekan för fakulteten är ett spännande uppdrag som jag verkligen ser fram emot, säger Christina Jern till Akademiliv.

Petronella Kettunen är ny docent i neurobiologi. Hon studerar hur neuroinflammation bidrar till utvecklingen av Alzheimers sjukdom genom att kombinera

försök i zebrafisk med analyser av patientmaterial. Hon är också vice ordförande för Centrum för kognitiv medicin.

Mats Jönsson är ny professor i filmvetenskap.

Fredrik Lindberg är ny docent i naturgeografi.

Lennart Lindfors är ny adjungerad professor i fysikalisk kemi.

Lena Lindgren är ny professor i offentlig förvaltning.

Sebastian Linke är ny docent i samhällsvetenskapliga miljöstudier.

Hans Lönroth är ny adjungerad professor i kirurgi.

Dan Mellström är ny adjungerad professor i geriatrik.

Axel Målvqvist är ny professor i matematik. Hans forskning handlar om att utveckla robusta matematiska numeriska metoder för simulering av komposit material, som blir allt vanligare inom till exempel bil- och flygindustrin.

Ricardo Peireyra är ny docent i biologi med inriktning mot marin ekologi.

Elisabeth Olin är ny professor i socialt arbete. Hon är för närvarande prefekt vid institutionen för socialt arbete.

Isabell Schierenbeck är ny professor i statsvetenskap.

Karin Sundfeldt är ny adjungerad professor i obstetrik.

Jörgen Tholin är föreslagen som ny prorektor vid Högskolan i Borås. Högskolans styrelse fattar beslut den 20 april. Jörgen Tholin är sedan september 2012 universitetsdirektör vid Göteborgs universitet.

Anslag

Följande forskare har fått anslag från Forte: **Cecilia Björkelund** för projektet *Samverkan kring patienter med depression, ångest och stressreaktion: samordnare på vårdcentralen och samtal på arbetsplatsen*, **Elisabeth Björk Brämberg** för projektet *Problemlösningsbaserade samtal inom primärvården för att främja återgång i arbete bland personer med psykisk ohälsa*, **Andreas Fors** för projektet *Personcentrerad e-hälsa för behandling och rehabilitering av stressreaktioner och utmattningsyndrom*, samt **Gunnel Hensing** för projektet *Tidig och systematisk kommunikation mellan läkare, patient och arbetsgivare för snabbare återgång i arbete*.

Årets anslag från Wallenbergs matematik satsning går till 13 matematiker, däribland **David Witt Nyström** som får medel för att rekrytera en postdoktor och **Dmitrii Zhelezov** som får medel för postdoktoral tjänst i utlandet.

Johan Åkerman, professor i experimentell fysik och tillämpad spintronik, har av Vetenskapsrådet tilldelats ett forskningsanslag på närmare 23 miljoner kronor för projektet *Spinnströmsbaserade mikrovågscillatorer, sensorer, och neurala nätverk*.

– Vår forsknings-

miljö för sammanledande grupper inom spintronik, atom-, molekyl- och optisk fysik vid Göteborgs universitet med ledande grupper inom elektronikdesign och DFT-beräkningar vid KTH, förklarar Johan Åkerman.

Utmärkelser

Den danske professorn **Sten Ebbesen**, hedersdoktor vid Göteborgs universitet, får Vitterhetsakademins Gad Rausingpris för framstående humanistisk forskargärning. Utmärkelsen och prissumman på en miljon svenska kronor får han bland annat för sin originella filologiska forskning i historiska texter om antik och medeltida logik, semantik och kunskapsteori. Sten Ebbesen utsågs 2013 till hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten på Göteborgs universitet. Detta för att han sedan mitten av 1990-talet gjort en omfattande och varaktig insats för att stärka forskningen i klassiska språk och filohistoria vid universitetet.

Hans Bjurek, universitetslektor i nationalekonomi, har för andra gången utsetts till Årets lärare av Handelshögskolans studenter. Han har varit lärare på skolan i cirka 30 år.

The European Institute for Advanced Studies in Management har

tilldelat **Barbara Czarniawska**, professor i företagsekonomi, the EIASM Interdisciplinary Leader Award. Hon får priset för sina föredömliga bidrag till interdisciplinär forskning. Det är första gången priset delas ut.

Fredrik Bäckhed, professor i molekylärmedicin, har tilldelats Torsten Söderbergs akademiprofessur i medicin 2016 "för hans banbrytande upptäckter kring tarmfloras betydelse för kroppens ämnesomsättning". Priset delas ut av Kungl. Vetenskapsakademien. Professuren ska främja internationellt ledande forskning inom medicin och uppger till sammanlagt 10 miljoner kronor. Fredrik Bäckhed leder i dag en forskargrupp vid Sahlgrenska akademien som är specialiserad på tarmfloras betydelse för hälsan. Tillsammans med kollegor har han i flera uppmärksammade studier visat att ämnesomsättningsrelaterade sjukdomar som diabetes, fetma och hjärt-kärlsjukdom har direkt koppling till förändringar i bakteriefloran i våra tarmar.

Henrik Zetterberg, professor i neurokemi, har av Olav Thos Stiftelsen tilldelats 10 miljoner norska kronor för forskning om behandling av Alzheimers sjukdom.

– Vi har satt ihop ett helt nytt och unikt team av forskare från Sverige, Norge och Danmark som kommer att titta på hjärnans egna renhållningsceller, mikroglia cellerna, för att undersöka om de hjälper till att utlösa Alzheimers, eller om de kan hjälpa till att förhindra utvecklingen av sjukdomen. Det handlar om forskning som ingen tidigare gjort, förklarar Henrik Zetterberg.

Jan Holmgren, senior professor i medicinsk mikrobiologi, är årets mottagare av the Albert B. Sabin Gold Medal Award. Han får priset för sina banbrytande bidrag inom forskningen kring orala vacciner och slemhinneimmunologi, och även för att han lett utvecklingen av världens första effektiva drickbara kolera vacciner.

– Det är ett pris som oftast tilldelats amerikaner, och det är förstas mycket hedrande att uppmärksammas på detta sätt som den andra icke-amerikan sedan priset instiftades, kommenterar Jan Holmgren som tar emot priset den 25 april på amerikanska vetenskapsakademins i Washington.

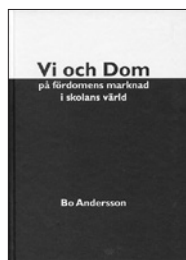
Evenemang

Foto: NIKLAS BERNSTONE

Vetenskapsfestivalen Internationella Vetenskapsfestivalen Göteborg är ett av Europas ledande populärvetenskapliga evenemang och Sveriges enda i sitt slag. Årets tema är tillit. Det öppna programmet pågår 10–14 maj. Totalt bjuds på 300 föreläsningar, shower, workshoppar, poddar, utställningar och samtal i vetenskapens tecken under fem dagar i centrala Göteborg. Tanken är att inspirera och uppmuntra människor att ta del av forskning och öka intresset att studera vidare. Mer information finns på: www.vetenskapsfestivalen.se.

Nya böcker

Vi och Dom på fördomens marknad i skolans värld

Bo Andersson, professor emeritus i ämnesdidaktik, särskilt historia, undersöker skolornas läromedel i de samhällsorienterande ämnena med fokus på hur vi behandlar varandra och andra.

– I alla tider har vi talat om Vi och Dom. Att göra sig medveten om detta är en demokratisk färdighet. Synen på den andre övergår i en sortering av människor i över- och underlägsna. I den här studien har jag i ett långt tidsperspektiv skildrat och utifrån ett mycket stort källmaterial sett hur fördomar sprids till våra yngsta och därmed utsatta i samhället. Fördomarna varierar över tid och mellanrum, men uppdelningen i Vi och Dom syns evig, säger Bo Andersson.

Ut och marschera för vetenskapen!

Lördagen den 22 april arrangeras över hela världen en marsch för att uppmärksamma vetenskapens betydelse för samhället och allas våra liv. Målet är en bred manifestation med deltagare från alla olika forskningsområden.

– Vetenskapens roll utmanas just nu runtom i världen och det är oerhört viktigt att vi värnar om den vetenskapliga friheten att söka och sprida kunskap. Det säger rektor Pam Fredman som själv ska gå med i marschen och dessutom bidra med ett tal.

– Universitetets grundupdrag är att skapa och sprida ny kunskap.

Det är därför naturligt och viktigt att, tillsammans med andra aktörer, lyfta den fria vetenskapens roll. Marschen startar vid Gustav Adlofs torg och tar sig via Kungsporsavennyn till Götaplatsen där det blir tal.

March for Science är en icke-politisk och icke-religiös manifestation för vetenskapens roll i samhället. Vetenskapsfestivalen, där Göteborgs universitet ingår som en part, samordnar och är värd för *March for Science* i Göteborg. Motsvarande marscher arrangeras över hela världen. Mer information finns på GU:s hemsida.

STIFTELSEN ANNA AHRENBERGS FOND

för vetenskapliga m. fl. ändamål

Den 1 september–31 oktober är det åter tid att söka Ahrenbergs årliga stipendier på sammanlagt ca 1,5 miljoner kronor för Göteborgsforskning.

Inför Göteborgs 400-årsjubileum 2021 vill Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond genom dessa stipendier stimulera forskare bosatta i Göteborg till vetenskaplig forskning om staden och dess invånare under de senaste hundra åren.

Som lämpliga teman för forskningsansökningar har stiftelsen angivit:

1. Göteborgs fysiska omvandling – människor, boende och näringsliv åren 1920–2020
2. Göteborg som forsknings- och kunskapsstad åren 1920–2020
3. Göteborgs moderna politiska historia åren 1920–2020
4. Konst- och kulturliv i Göteborg under åren 1920–2020
5. Rättsväsende, kyrka, idrott och annat föreningsliv åren 1920–2020.

Mer information och ansökningsblankett finns på www.annaahrenberg.com.

PROFESSOR-
INSTALLATIONEN
28 APRIL KL 14
KONSERTHUSET

Info och anmälan via
www.gu.se/professorsinstallation2017

**KÖRSBÄRS-
TRÄDGÅRDEN**
Vår tid är nu

Spelas på Stora Scen
Av ANTON TJECHOV Regi ANJA SUŠA

Rabatt till 26-27/4!
Uppge "GU" vid bokning
eller köp direkt via webben:
stadsteatern.goteborg.se/GU

Biljetter 031 708 71 00
www.stadsteatern.goteborg.se

 **Göteborgs
Stadsteater**

fysiken
TRÄNING SOM GER MER

**VI ÄR INTE SOM
ANDRA GYM**

Vi är 250 pass i veckan, 150 ledare,
tre gym, CrossFit och Klätterlabbet.
Ägda av studenterna. Vi är träning!

FYSIKEN NU

Vinn biobiljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi tre vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Hur mycket väntas forskningsutredningen RED 19 kosta?
2. Hur många betalande studenter var inskrivna vid Göteborgs universitet 2016?
3. Vad innebär "the Internet of things"?
4. Med hur många procent ökade antalet sprintare i England 2006–2013?
5. Var är Sami Adwan uppvuxen?

Mejla ditt svar till gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar vinnarna i nästa nummer.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är: **Viveka Gren**, utbildningshandläggare vid institutionen för biomedicin, **Sophie Seldén**, student på psykologprogrammet, **Anna Spetz**, studieadministratör vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik

De rätta svaren från förra numret är: **1.** Eva Wibergs bästa sjukamptgren var längdhopp. **2.** Burkina Fasos huvudstad Ouagadougou beräknas ha 3,4 miljoner invånare år 2020. **3.** Fredrika Bremer introducerade den realistiska romanen i Sverige. **4.** 420 miljoner människor var över 80 år 2015. **5.** Lars Nilsson har jobbat 18 år vid Göteborgs universitet.

3 frågor till ...

Irja Persson Utterhall

som har ryckt in som vikarierande chef på Samhällsvetenskapliga fakultetens kansli.

Du har arbetat på Göteborgs universitet sedan 1969, bland annat som chef för utbildningsenheten och kanslichef på Sahlgrenska akademien. Varför tackade du ja till jobbet som kanslichef på en annan fakultet?

- Det var spännande att pröva på ett mindre kansli och dessutom inom ramen för den senaste arbets- och delegationsordningen, som jag läste in mig på under ett tidigare uppdrag.

Som pensionär, vad är så lockande med att arbeta för GU?

- Förutom att jag får betalt? För min egen del har arbetstid och fritid aldrig varit skilda åt. När jag blev pensionär ingick det inte i min plan att fortsätta arbeta vid GU, men planen ändrades. Så är livet. För mig var det självklart att dra nytta

av de olika administrativa arbetsuppgifter som jag har haft under min tid vid GU och göra sådant som bland mycket annat stimulerar och utvecklar mig. Jag har ju hela tiden fått uppdrag av vitt skilda slag. Det har varit utmanande, många gånger rejält slitsamt men hela tiden roligt. Det är också fint att ha kontakt med alla de människor som finns inom universitetet, både administratörer, lärare och studenter.

Vilka är de viktigaste lärdomarna av din tid vid universitetet?

- Jag har förstås lärt mig mer om mig själv, både mina styrkor och svagheter. Det har blivit tydligare för mig hur intressant det är att vara tjänsteman i en myndighet, att både få förvalta och utveckla och faktiskt att någon gång och i någon mån

bidra till att göra skillnad. Insikten att det inom ramen för ett visst regelverk och vissa mål finns olika sätt att lösa frågor. Och förstås att jag aldrig blir fullärd - fortfarande möter jag arbetsuppgifter och frågeställningar som är helt nya för mig. Och det är ju spännande!

Text: ALLAN ERIKSSON
Foto: ELIN LINDSTRÖM CLAESSEN

Timbuktu gästade GU

"BÖCKER FYLLER på min förmåga att drömma mig bort", förklarade Jason "Timbuktu" Diakité, vid ett seminarium på Humanisten den 14 mars. Seminariet var en del av kursen *Life writing - biografiska gener i förvandling*, men också öppet för allmänheten. Kön av intresserade åhörare ringlade ända från Stora hörsalen till Humanistens entré och seminariet blev 10 minuter försenat på grund av trängsel och jakt på sittplatser.

Tillsammans med samtalsledaren Christian Lenemark

diskuterade Timbuktu *En droppe midnatt*, en familjebiografi om främst pappans släkt.

- När jag började arbetet i januari 2015 befann jag mig i en återvändsgränd; jag höll på att skilja mig, hade kört fast musikaliskt och mädde allmänt dåligt.

- Med tiden har jag lärt mig bära min färg och acceptera mina dubbla identiteter som den främsta källan till min kreativitet.

GUJournalen

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Allan Eriksson
031-786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren
031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF
Johan Wingborg
070-595 38 01
johan.wingborg@gu.se

LAYOUT
Anders Eurén
031-786 43 81
anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg **E-post:** gu-journalen@gu.se **Internet:** gu-journalen.gu.se
Upplaga: 5 300 ex **ISSN:** 1402-9626 **Material:** För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan.
Adressändring: Gör skriftlig anmälan till Susanne Ros, susanne.ros@gu.se. **Tryckeri:** Billes Tryckeri AB

NÄSTA
NUMMER
UTE I
MITTEN
AV JUNI

ÖGONBLICKET

VAD: Näckroskvarten: Föreläsning om Sveriges första bok med arktiska fotografier av Tyrone Martinsson, lektor vid Akademin Valand.

VAR: I entrén till Humanistiska biblioteket, Renströmsgatan 4.

NÄR: Den 6 april kl 12.15–12.30.

Kort beskrivning:

Fotoforskaren och fotografen Tyrone Martinsson har nyligen gett ut boken *Frusna ögonblick – Svensk polarfotografi 1861–1980*, som är en dokumentation av den första större svenska refotograferingsexpeditionen någonsin. Han har söket upp och tagit bilder av samma landskap, som fotograferades av läkaren Axel Goes, som var med på den första svenska expeditionen till Spetsbergen 1861. Med boken vill Tyrone Martinsson spegla förändringar i landskapet, inte minst avsmältningen av glaciärer. Foto: Johan Wingborg